

శ్రీ.

భగవద్గీతాసము

—0—

అను-

పరమేశ్వర ప్రభావము.

ఇది.

శ్రీ శుంకత్యంతోపాయక్తంబుగా

కవిరాజు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారిచే

రచింపబడినది

—0—

శ్రీశ్యామాంకురి వేంకటేశ్వరరాయల కంకితము

—0—

రాజసుహృంకప్రసాదము

కలానతి ముద్రాక్షరశాలయము

ముద్రితము,

రిజిస్ట్రేషన్ నంబర్ 1234

వెల

అవతారిక

భగవద్వలాసమగు నీ చిన్నగ్రంథమును నే నైననుదినములలో రచియించితిని ఇందు శివుని ప్రభావ మత్యధికముగా వర్ణింపఁబడియున్నది. నేను గారణాంతరమున నైహము సర్కారువారి హైదరాబాదు రాజధానికింబోయి యున్నప్పుడు నామమకొండపురీ నివాసులును, జుమ్మకుంట తహశీలుదారులును, నాక త్యుత్తరీయమిత్రులునగు శ్రీ శ్యామాపంతుల వేంకటేశ్వరరావు పంతులుగారికానాఁడు గ్రంథమును సావధానముగా నాకర్ణించి తమపేర నాశీర్వాచనపూర్వకముగా నీగ్రంథము గృత్యుమృనికోరి నన్ను జుమ్మకుంటకుందోడుకొనిపోయి వేయినూటపదియాలు దూష్యంబులిచ్చి బహుకరించుటఁజేసి యిది వారికాశీర్వాచనముగాఁబర మేశ్వరాంకితము చేసి నాఁడను. ఇదియే కాక శ్రీవేంకటేశ్వరరావు పంతులుగారు నా యొదత్యంతాదరణముం జూపుటఁజేసి మున్నుచేసిన నా కలభాషిణీ నాటకమును, తరువాతఁజేసిన ఇల్లింపకుంట రామాయణమును వారికే కృత్యుచ్చియున్నాఁడను. ఇప్పుడు కృతులుపుచ్చుకొని కవులనాదరించువారిలో నాకుతక్కు మరియొకరులేరని నాయుభవముంబట్టి మున్నాటికింజెప్పఁగలను. నన్నుబోపించుటకు వారేచాలియున్నారు కావున నేనింక తక్కినముక్కడల నెవ్వరి నాశ్రయింపఁబనిలేదు. ఇప్పుడు ముద్రితమైన యీ గ్రంథమునందచ్చు తప్పులు పెక్కులుపడియున్నవి. అవి రెండవసారి ముద్రించునప్పుడు చక్కచేసికొని యేదను. ఈ గ్రంథమందలి గుణగుణములు పరికిలించి ప్రకటించుటకుఁ బండితులే ప్రమాణమని నే నేమియు ప్రాయశ్చిరమించుచున్నాఁడను.

రాజమహేంద్ర వరము.

10—8-1905.

శ్రీసాద కృష్ణమూర్తికాశ్రమి.

అంద్ర భాషాభి మానులారా !

ఇంచుమించుగా నేఁడేనిమిది శతాబ్దములక్రిందట నాంద్రభాషావధూటి సర్వంకష ప్రతిభాధూరిణులగు నన్నయభట్టారకాది కవిప్రకాండలవలనఁ బ్రాభవముంది సక సపోషణగల్గి యుచితాలంకృతులఁ గైసేయఁబడి, పదపడి యాంద్రభాషిండునా రివేడసిన శ్రీకృష్ణదేవరాయల కాలంబునం బ్రబలి విశేషరసపుష్టింజెంది నిజమృదువ రవాక్కుణితి నుల్లంబుల వికసిల్లఁజేయుచుండియునిప్పుడు వార్ధక్యమునొందిన దేమోయ సంతయించుచుండ నింకను గలభాషిణీత్వము కవిరాజగతులు మున్నగునవిచునకం హృద్యంబుగఁ గనపడి చుచుంట నాదేశ రానటులు తెల్లమగుచున్నది.

ప్రస్తుతకాలమందాంధ్ర గీర్వాణంబులఁ జాండిత్యంబువడసి నిర్దుష్టముగఁ గవిత్వముచెప్పు కవిత్వజాలతో జొరగు బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కామ్రూఠాచారి గ్రంథరచనానైపుణ్యము త్వాత్వకవిత్వచమత్కృతుల ననుకరించుచున్నదమటకు సందియములేదు. వీరు సంస్కృతాంధ్రంబుల బాగుఁగాఁగవిత్వము చెప్పగలరు. వీరు కవిరాజును తిరుదమునందినవారు. అంధ్రగ్రంథములు పెక్కు విరచించి యనేకమందికిఁ గృతులొసంగి శలువిధంబుల బహుళకరింపబడినారు. కవీశ్వరులు గ్రంథములుచేసి భూభర్తలకుఁగాని యోగ్యులగు ధనికులకుఁగాని కృతులొసంగి యుచిత సమ్మనములు వడయుట పూర్వమునుండి వచ్చువాచారము యున్నది. ఇదిమనలోనేగాక ఖండాంతరులయందుఁ గూడనున్నట్లు గన్పట్టుచున్నది. దానివలనఁ గవీశ్వరులకు గ్రంథములుచేసి భాషాభివృద్ధిచేయుటకుఁ దగినప్రోత్సాహమిచ్చుటయేగాక సప్తసంధానములలో ప్రశస్తిగాంచి ఖిలముగాకుండు నదిధాత్రిఁ గృతయేగాన నన్నట్లు కృతిపతుల చందార్క తారకంబుగ ఖ్యాతివడయుదురు. కొండఱురసాభానైకగుణులు ధనోన్మత్తతచేఁ బండితులసత్కరించు విధంబెఱుంగక తాముకృతినందుట శాశ్వతకీర్తికాంతాకరగ్రహణంబుగ నెఱుంగక వినశ్వరమగు ధనమునలుబ్ధులై కృతినఁడుటకు పేరములు నేయుచుందురు. అట్టివారెట్టకేలకుఁ గృతినందనియ్యకొనినను నాకంగడిలోఁగూని వస్తువవంటిదే కృతి యునగునుగాన వారికిఁఫలమేమియు నుండదనవచ్చును. గ్రంథముకాల్యములు కృతిపతులిచ్చునని వానిలోఁఘోకపద్యమువలె విలువలేనిది. గ్రంథముఖంబునఁ దమ్మునాశిర్వదించుకవులకుఁ జంద్రునికొక నూలిపోగనునట్లు తామిచ్చుకది స్వస్థసన్తానమున యెఱుంగుదురుగాక. ఈసన్తానము కృతిపతుల రసజ్ఞతముబట్టియు సాహసమునుబట్టియు నుండఁను శ్రీకృష్ణదేవరాయలు 'కోకట్రామాద్యపేకాగ్రహరము లడిగినసేమల యందునిచ్చె' ననుదానింబట్టియాయని భాషాభిమానమునునాద్యమును దేటపడంగ వులనెంతయు సత్కరించెనని తెలియుచున్నది.

ఇప్పుడు భగవద్వ్యాసమును దమవేశముచేసికొనినట్టి భగవద్విలాసకృతిరత్నముంగైకొనిన మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ శ్యామాపంతుల పేంకటేశ్వరరావు పంతులుగారు నిజామురాజ్యమున హనుమకొండపురవాసులును, జమ్మికుట్లరాజు కొంతనాశీర్వాదముల నొనర్చుటద్వంకావతారికవలనఁ దెలియుచున్నది ధనముసంపాదించుట తమజన్మమునకు సార్థకమనుకొను నితరోద్యోగములవలెఁగాక వీరు సంపాదించిన ధనమునకు శిష్యత్వముచున్నట్లు తెలియనెంతయు నానందముగల్గుచున్నది. సద్వక్షణమునగా నిపున లోనేని తాళములువేసిభూమిలోఁబారించి పైనుంచుచువేసికొని కూర్చుండిరావతేక కుందుటగామమఁడి సతాన్త్రవినియోగము సద్వక్షణము. అదియేసంధి

సార్థము జన్మాంతరమునందుక దదియే అని మనకాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవి. విశిష్టగల యాంధ్రభాషాభిమానమీ కృతి చుట్టవల ననేగాక మతియునేరక్కని కృతంబైన "ఇద్దండకుంట రామానుజము" మున్నగు నాంధ్రగ్రంథంబుల గృతికముట వలనఁ దెలియుచున్నది. సదా వీరికిట్టియూహాశ్రేణుట్టి 12 మఁ యాంధ్రభాషాభివృద్ధి జేయుట భగవద్విలాసమగుఁ గాక-

కృతివిమర్శనము — ఈగ్రంథము రిమాకులలో నీశ్వరుడధికుఁడని చెప్పునది. హరుఁడుబూదిలో జొరలుననియు, శక్తశాసనాశ్లేషనియు, మున్నగుఁడచి శైవేతరులయూ శైవముల కింనుసహేతుకమగు సమాధానంబులఁజూపియున్నాడు. గొన్ని లోకోపద్రవములు గలిగినప్పటికి మిగిలినదేవత లకప్పుడే ప్రాప్తింప నుగ్రుఁడు వానివారిరుదుట యు, శక్తివృష్టివారిఁబడి భక్తగుయిన యజనారాధకుల సమయోచితమగు యుక్తివేఁ బ్రతికించి వారివాహంబులు నేయుటయుమున్నగుకార్యములు శివాధిక్యము సాపించుచున్నవి.

శైలి—వీరికవిత్వమునుగూర్చి యిదివఱకే చెప్పియున్నాఁడను. పద్యములు మొలచినట్లుండి గతి బహురమణియమగానుండును. అచ్చతెలుఁగు పదముతెక్కువగ ను సాంస్కృతిక పదంబులు తక్కువగనుండి తెలుఁగుకల్పచునిపించియాంధ్రభూమియము లేని కేవల సంస్కృత పండితులకు. గొన్నిచోట్ల సర్థముఁగాకుండును. గ్రంథ మంతయు సుతైలిశే వాయంబడియై, అయినను జనుపుకప్పుకు నాకుమిగుల మృదోహారంబుగఁ దోచినపద్యములగొన్నిటిని క్రిందఁబొందుషరమచున్నాఁడను. మ. తరుకుంబంగరుదాలు డిలిడకుమేల్ దైవారు నెమ్మేనునుక గుఁకుంగుబ్బలు వాటుకన్నులును : న్నుంబోలు లేగొను సుద దెకుబా ర్వెండ్రుక లింనుచిరుము పసన్నింకింను నెమ్మోమునుక గలనారీమణిమై రమాధవుడెటక గన్నపై వప్పట్టునక. చ. సకలచరాచరంబులను జరిపఁగఁబె న పృజింపఁ గతక తా నొకఁడననొప్పు నీశ్వరు మహాత్ముఁడగుని గాంగబాటు మే చకగిగుఱక వత్సలు. కికాలఁగూకు నుహానలాభ్యనా సుకికులజోత్తమాభరణ సోమని మేముఁజింతు మెంతయుక.

వీరికలా 20 వ పద్యములో " ఎంతయు, ఎంత యెని , యతి పొనకుక్త మొక్కటిఁదక్క గ్రంథములో కంచుకాగవచ్చే వెదకినను బ్రమాదస్థానిత్యంబులుగా నెరావు. ఈపొనకుక్తమునకునాకురచనయేకారణంబు.

పి. మల్లికార్జునఁడు,

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి కవిరాజుగారికి నమస్కారపూర్వక నిజ్ఞప్తి.
విశ్వక్ష్మవిమలనా,

శ్రీరామ సగౌరవంబుగా దయచేసిన భగవద్విలాసమును గ్రంథము సాకల్యముగా జనుననాకుం గలిగినయానంద మింతయని వక్కాణింపలేదు. సంస్కృతం భాషాపాఠశాలలై బహుగ్రంథములు రచించి, అనేకగ్రంథములు విమర్శించిన మీక విత్వమందు దోషములున్నవని వచించుటకు నేనేగా దెట్టివారును సామాన్యజనములు ఈ భగవద్విలాసము మూలదాత్యాసముల చిన్నగ్రంథమైనను రసభాషాశ్యామలమై యెవ్వరిగా నేయున్నది. ఇది నాతికతమృదు మధురతైలిం బడి చదువరులకానందము ప్రాప్తిం చెనున్నది.

భవిష్యత్తి నీతారామయ్య.

ఆంధ్రభూసుర సందేశాది గ్రంథకర్త.

బ్రహ్మశ్రీ కవిరాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారికి

విజ్ఞాపనము.

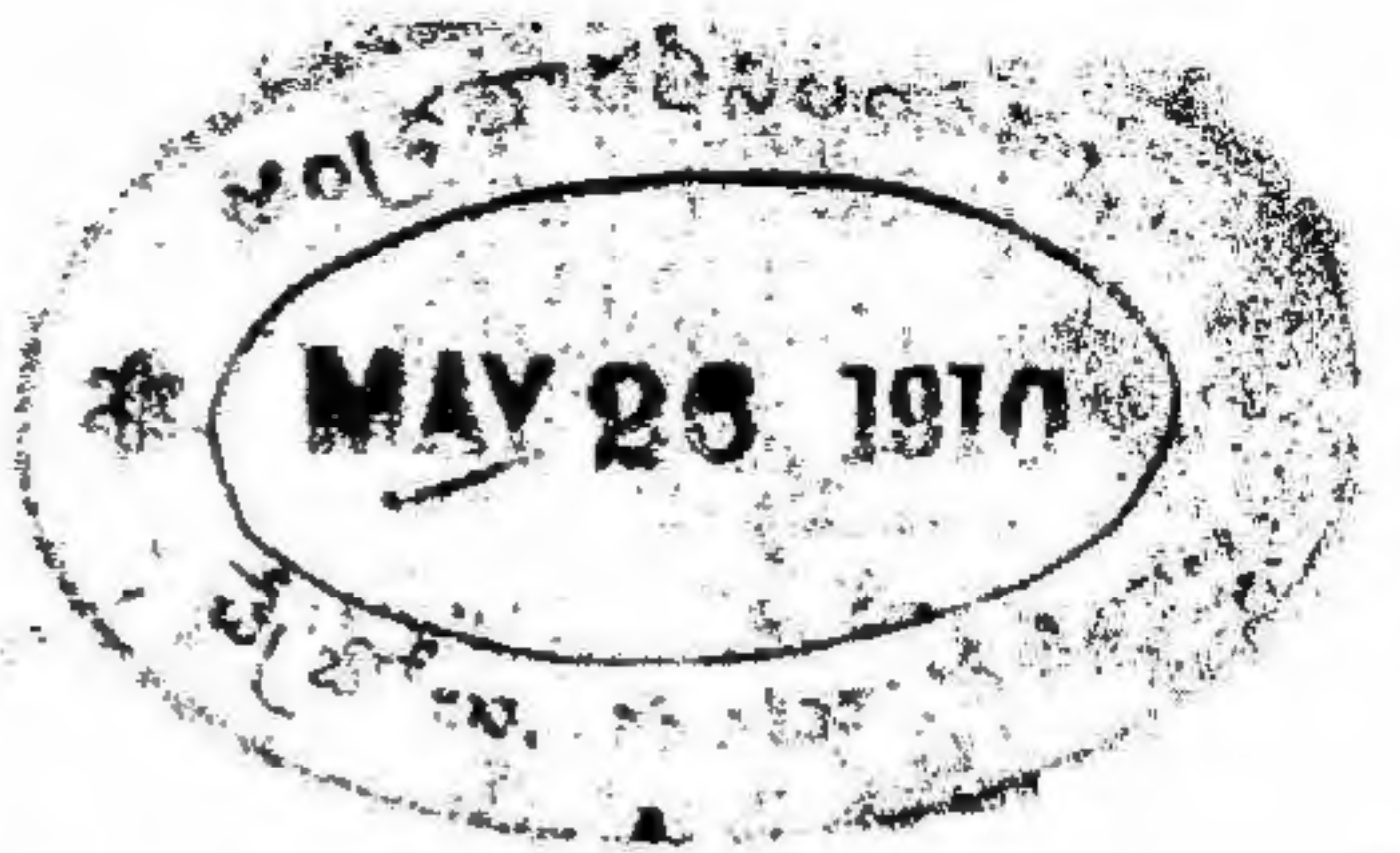
మీ భగవద్విలాసమును సాకల్యముగాః జరిగినాడను నిజ్ఞాదేభగవత్తుడని గాని ముద్రలుకాదు తస్మాత్సమత్యధికముగా కల్పించియున్నాడు. అది నాకుఁబరమసంతోషజనకమైనది. మీకవిత్వము నిష్పవృత్తమైన మృదువగుర తైలింపగలియుండునని సర్వజనవిదితమే. దానింగూర్చి నేను వేయియేమియు వ్రాయక తార్కాణగా నొక్క పద్యము వ్రాయుచున్నాను.

చ. సకల చరాచరంబు ను జంపగఁబెంప సృజింపఁ గరయై
ప్రకటిత సస్మహత్వమున భాసెలుచుండెడు చంద్రశేఖరుం
డొకరుండె వేల్పుగాక మరియుప్పని చప్పని వారు వేల్పులే
యింక నితరార్థము ల్విడి మునీశ్వరులార భజింపుఁ దాతనిక.

సూరీ పూర్ణానందశర్మ కర్పూర తిలకాదిగ్రంథకర్త
భగవద్విలాసమును నీ చిన్నగ్రంథము సావలదీతిన జాచిరత్నమువలెఁ బ్రకాశించు
చున్నది. అనర్థముగనిది కృతీపతి కలంకారమగుననుటకు సందేహములేదు. ఇది
చింతామణియోయనఁ జింతితార్థంబు లొసంగుచున్నది.

రాజమండ్రి,
9-11-05 }

గొల్లపూడి రామదాసు కియె, యల్-టి.
ఆసిస్టెంటు ప్రెసింగుకా తేజి.

శ్రీ

భగవద్గీతాసముఖము

పీఠిక

—(0)—

శా. కృమిఁగిరిజా సమేతుఁడగుచున్ నేలంచిరావేల్పులి
భూమింగాళిక బొల్పిభక్త తతికిం బూగార సంసిద్ధియొక
జ్ఞేమరిచెచ్చెడు విశ్వనాథుఁడు దయన్ వీక్షించి రక్షించుతన్
శ్యామాపంతుల వేంకటేశ్వరు నమాత్యాగ్రేసరున్ నిచ్చులున్.

ఉ. బిడ్డఁగన్నదొడ్డు కడువేమిదియో జగమెల్ల తేజపుం
గడ్డు, గొనంపుటొడ్డు, తనుఁగన్గొనువారికి వేల్పుపడ్డు, మే
లెచ్చెడ్డు లెఱుంగునెడ్డు గొని చెల్వగు గొండలయాచుబిడ్డు, మే
జడ్డులువోననెడ్డు విడిసాకుత లక్షణ మంత్రపుత్రునిన్.

చ. సిరిదొర సానియక్కునను జెన్నలరారఁగమించు మించులా
గరుడగుకొస్తుభంపు సరనూ హరివిల్లవ నొప్పదానుదొ
ల్కరి నగు నల్లమబ్బనఁగఁ గ్రాలినమమ్మని చాతకాళికెన్
స్థిరకరుచారసంబొసఁగఁ కృపాదిగాచిత వేంకటేశ్వరుక.

చ. కలఁగెడు పుట్టినిల్లు, చెడికందెడు మెట్టినయిల్లు పాపియై
బలమరుతోడు, పాపమెఱుఁబుడెడు తొడని యీసడించి చిత్తు
చలయగులచ్చి నిచ్చులు ప్రసన్నముఖారిబుజయై దిరంబుమై
నిలిచి సుఖించుఁగాత కడునీటుగ రంగమపుత్రునింటిలోన్.

శా. జాలుండై వటు పత్రకాయయగుచున్ శాధోధిమధ్యంబు
గేలిందేలుననంతునాభియను పరకేజింబున న్నల్లలల్
గ్రాలంబొల్పి జగంబుఁజేయు విధిమై గన్పట్టు వేల్పు
కృలంబొల్పెడు వేంకటేశున కడుక నీర్పాయ

సీ. పాలు నీరేర్పర్ప జాలినవెలితక్కు పక్కి యెడవత యొక్కరిజెత
చక్కెరల్పై యుక్కెక్కిన చదువులపులుగే పాలంతికె బలుకుతోడు
వెన్నెల త్వణజలు చిన్నజాబ్బిలియె చెలియకుఁ బాపట చేయుక్క
కలిగించు మగనిమేల్ నలుతలవాక్కు మెచ్చునే సకియకుఁబచ్చపట్టు
లట్టినకతసుశ్రోణి, నజునిరాణి,
బరమకల్యాణి, ఘనవేణి-బత్తపాణి,
సిద్ధనిశ్రేణి నవితసచ్చేణి, వాణి,
వంచితాఖిల గీర్వాణి వాణిఁ గొలుతు.

సీ. పటికంపు తాలతాలటమటంపఁగఁజాలు నెద్దంపు తేలిమేని నిగ్గులెనఁగ
సూర్యచంద్రాగ్నం సాంపాందుమూఁడేసి కనులచౌవరిచ మొగంబులతర
బాపట సుతనేపుచూపులే జాబ్బిలికేఱుక్కవలె ప్రేలిచెన్నమీఱ
నైదైదచేతుల నబ్జత్రీశూలాది పరికరంబులు మహా ప్రసిద్ధ దెలుప
సెల్లవేదములకు గన్న తల్లియగుచు
నెన్నమూర్తిత్రయంబున కన్నమన్న
తముగవర్తించి నిజభక్త సమితిఁగారచు
నఖిలవిద్యా విధాత్రి గాయత్రిఁ గొలుతు.

చ. అరుణ శరీరకాంతి దెసలంతరమింతయుఁ లేకనిరడుకోఁ
గడములనాత్మిటంగళయఁ గంజముబుస్తక మక్షమాలయఁ
బరగళివాఁక సంస్థయయి బాలికవైఖరి భక్త కోటులక
సురుచిరలీలసేల్చి పురసుందరి డెందమునం దలంచెదన్.

క. శాంతుమునీంద్ర స్వాంతని
శాంతి భక్తాంతరాయ చయ పరిశాంతిన్
శాంతసుతముచో
శాంతకదంతుఁ దలంతున్.

తుల నాట్యమాడె నక్కని
తిరుకు వార్తకిమకొనిఁ దిలకింతు మదిన్.

౧౦

క. ఆదింబోవగు నాగు
వేదంబులుఁ నేరువఱచి పిదపఁబురాణా
స్తాదశకంబొనరించిన
వేదవ్యాసుని నుతింతు విశ్రుతఫణికి .

౧౧

క. ధునువాగను కాసను ది
క్మన నెఱ్ఱాప్రగడ నాంధ్ర కవితాజుని నూ
తనదండి సహజపండితు
వినుతింతుఁ బొందురంగ విభు శ్రీనాథుక .

౧౨

ఆ. కావ్యకాస్త్రగురుని మనునాగలింగాచ్య
వర్యస్తాత్రగురుని బ్రహ్మయజ్ఞ
పరముశ్రౌత గురునివాజ శేయాశ్వయ
పాపసోమయాజిఁ బ్రస్తుతింతు.

౧౩

క. వినుతింతుఁ గవితగురువు
ననంతు నన్నయ నధర్మణాచార్యుని భీ
మనరంగరాజుఁ దీర్తును
నుని దాతంభట్టుఁ గాతునూర్యపుకవిన్.

౧౪

నీ. పాపాంబికాప్రియభర్త సర్వేశ్వర దైవజ్ఞుడెవ్వని తాతతాత
నరసాంబికాప్రియభర్త వేంకటాచారి తల్లజుడెవ్వని తాతతండ్రి
కామాంబికాప్రియ స్వామి సుబ్రహ్మణ్య తత్వజ్ఞుడెవ్వని తండ్రితండ్రి
వేంకట సుబ్బాంబపీఠముఁడు వేంకటనాథయోజి యెవ్వనిఁగన్నట్టితండ్రి
అట్టిసే రామకృష్ణునకగ్గిఁజుండ
శ్రోతిసవధాన విద్యావిశారదుండ
గాతమీ మహాత్మాది సద్గ్రంథకర్తఁ
గృతివిశదకిర్తి కీర్తిపాద కృష్ణమూర్తి.

౧౫

తే. అంధ్రగీర్వాణభాషల నభ్యసించి

గురుకటాక్షంబునను నేర్చుకొలది నీశ్వ

కార్పణంబుగ నేర్పిస్తాఁడప్రబంధ

మల్లభూనితి సత్కవులుల్లసిల్ల.

౧౩౩

చ. అరసియచేనెవం గృతినైనఁ బ్రమాదమదెంతవారికే

నిరవగుగాన నింజెటనేని యొకానొక తప్పుగల్గినక

నిరసనమాడినక దెగడనీతియొకాను కవీంద్రులార నే

ర్పరివడికట్టినతి జెఱకుపానకమందున నల్కలుండవే.

౧౩౪

మ. పదియాశేషులనాడు కావ్యచనాస్థానంభ కాంబునక

మదిలొనే నిదియెంతయంచు దలతుండెవై మహాగ్రంథకృ

త్పదవింబొందియు నిష్టగాధమనితో పంజింకునం డొంకునుం

గిదయిట్లున్న గవిత్వమందు నెరసుల్ గాకుండు నేయొరికె.

౧౩౫

వ. అని యిష్టదేవతానమస్కారంబును విశిష్టజనపురస్కారంబును నికృష్టజనతిరస్కారం

బును గావించి మించిన వేడ్కనొక్క మహాప్రబంధంబు రచియింపందలంచి యు

న్న సమయంబున.

౧౩౬

క. నైజామురాష్ట్రమై కడు

తేజమునం బొదలునట్టి దేశముఁజూడక

యోజనమదిలొ సంతయు

రాజితేనాకెంతయేని ప్రబలంబగుచుక.

౧౩౭

వ. అంతనొక్కస్థిరలగ్నంబునం బయలుదేరి యోరుగంటి కనతిదూరంబున నున్న హను

మకొండకుంబోలు యచ్చట స్థానిమిత్రమగు శ్రీమేచుకూరి కమలాకరరాయునిం

ట విశ్రమించి కతిద్దింబుల కవులఁ బ్రభుదర్శనార్థమై పెద్దపల్లిరాజధానికింబోవు

వాడనై కమలాకరరాయపుత్రుండగు రాజేశ్వర రాయునిందోడురమ్మని కోతమం

డునంతలో తిదోధీతుండగు రాయమరభీషరసుపేధానుని మూలంబున నిజాముసర్కారు

రువారి మంత్రివర్యుండగు రాజారాజాయాక కిషక ప్రసాదబహద్దరునిం దర్శిం

చునంతటి మహదైశ్వర్యంబు వట్టుటండేని రాజేశ్వరరాయనింగూడి హైదరాబా

జనకుంబోయి యున్నపుడంతకున్న హరుమకూరిదనుండి కార్యసశేషునవచ్చి
యహోవిడిసియున్న శ్యామాపంతులువేంకటేశ్వర రాయమంత్రీచందుగ్గిం డశాగ్రిం
తవిశ్రాంతి కీర్తి డాపరాయణుడనియు కవిచకోర వర్ణనోదయమనియు బుణ్య
కిర్యాచరణసంపాదిత కీర్తికారితాలలామనియు, జమ్మిగుంటతాలూకా తహశీల్దార్
లుదారుడై విప్రులపాలిటిం బెరటి మంటికల్వకుడనియు నెటింగిం దును నామి
తుగ్గింతతఁడభాసి మనయునిట్లనియె.

౨౧

సీ. అడిగిన యర్థంబులతలక యిచ్చెడు సరణియేదాతకు సమాజగుణము
పరులబాధలు మాచి పరితపించెడుబుద్ధి పేసిక వెన్నతో బెట్టినయది
యాకొన్న వాతల కమ్మతాన్నునుడి పో మహయే వివేకభ్యస్తవిద్య
నిత్యసత్యప్రకృత్యత నెగడొందుబుద్ధి యెవ్వని మంటపుట్టినయది.

యట్టి శ్రమంత్రీ రాజకుమారిరాజు
రాజుత శ్రీవిజితినిర రాధి రాజు
రాజమత వేంకటేశ్వర రాయమంత్రీ

చందుఁడీతఁడె సుముకవిసార్వభౌమ.

౨౨

గీ. అంతసంతోషమున నేను నతనితోడ
స్వాగతంబులుపలుకుచో నాచతురుడు
మరలననుగూర్చి వేంకటేశ్వర సుధీంద్రుఁ
గాంచియిట్లని వచియించె గౌతుకమున.

౨౩

సీ. ఇతఁడసుమికవులెన్నింగ నౌతమి చిత్రాక్షగ్గింధముల్ సలిపి నాతఁ
డితఁడసుమి విజ్ఞులెన్న దేశములలోఁ పరమావధానముల్ నెఱిపి నాతఁ
డితఁడసుమి బుధులెన్న నధ్వరముల కధ్వర్య మొసరించునట్టి యాతఁ
డితఁడసుమి సూరులెన్న శ్రీబాలా త్రిపురసుందరీ మంత్ర మెఱిగి నాతఁ
డితఁడు సాధారణ కవీంద్రుడేయనంగ
వలవదట్లెన నొరులకు వశమాగాని.

యట్టికవిరాజు బిరుదంబుచెట్టు పడయుఁ

గృష్ణమూర్తి కాస్త్రయనంగ నిలఁడు పరఁగు.

౨౧౪

చ. అని బహుభంగులంబొగడి యాతడు పెరిడియునా శధీమణి

గవి కృతి సప్త సంతతుల గాఢయశఃప్రకాశితలక్ష్మి

కనయగ నెప్పుడొక్కరియు నిక్క విచంద్రుని వేద లభ్యమా

తనుచనఁబోవు తీర్థమదితానెదురై నటులుండెనియ్యెడఁ.

౨౧౫

వ. అనుటయు నతఁడు నీత్యంతకుతూహలా యత్త చిత్తుండైనట్లుంజూచి యినిట్లుడె.

చ. భవదవధాన చిత్రముల పారములే వినినంత నుంపియుక

శ్రీవణయుగంబు తృప్తి మెయి, సంత సమందెడు నిర్మలమునీ

కవితయఁ జూడవేడ్క మెయి, గన్నులునుందనియించెడున్ముఖ

స్తవమిది కాదునిక్కమాగదా గుణసాంద్ర కవీంద్ర వింద్రమా.

౨౧౬

క. భావము కలిమి నతిరస

సావివంబై నీడుకవిత దాక్షిణ్యపాకం

వైవిధ్యవిలుంచుఁ జూచి

శ్రీవేంకటసోమయాజి కృష్ణకవీంద్రా.

౨౧౭

గీ. తరుతటాకాది సప్త సంతతులలాస

భిలములేక ప్రశస్తి మెఁ జెలఁగునట్టి

యదికృతయికాన నది నాకు ననువువరచి

హంఘఁదీర్పవె శుభ్రమావరతనూది.

౨౧౮

మ. కనుగోఁగావ్యము మాననాంకితముగా గావింప నెన్నోటఁగో

ల్పిన నిష్టార్థములిచ్చు కాకినగరీ శ్రీ విశ్వనాథున్ గృతి

శునిగాఁజేసి మనోహరబయిన భంకుద్ధప్రబంధంబొన

ర్పనగున్ నేర్పుఁ గూర్చుల్ పొగడ మద్వంకాదికం బేర్చడఁ.

౨౧౯

వ. అని మరియును.

౨౨౦

భాగవద్విలాసము

౩

౪. కవివర కాశీపురంగ

వసీపును జూచియుంటి గాత న్నహిమరి

దెవతలఁ బొగడఁగలరే

భువిలో నైలాసమదియే పో న్నర్థింజెన్.

౩౩

౫. ప్రేమనాంచు నేలయూరి చాగ్చాగ మొరసి మోతురు బ్రక్ష పున్నెంబులరయందొడ్డ

గొనబొందునే వీటమణికర్ణికామండ మతితాన్లవన్న రాంచూ ప్రికారద

మింపొందునే పురమేకార్థవంబగువపుడును శివులికూలాగ్రమందు

సరగు నేహ్రొలి పరిచకోశములమేర చచ్చువారికి మోక్షమిచ్చునుహిను

మట్టివారాణశీపురినన్న పూర్ణ

మండి మాధవభైరవదండపాణు

లెల్లనురలు వందేహాః యింపుమిర

నెపుడుఁగొల్పవసించు విశ్వేశ్వరుండు.

౬. అతఁడె మత్కులదైవంబు నతఁడెవరడుఁ

డతఁడె నతభక్త లోక సురావసజ

మతనినే కృతిపతిఁగాగ నాచరిరది

యతని మహిమంబు చెప్పవే కృతిగ కృష్ణ.

౩౪

౭. అనిపలికి తను తహస్కీలుదారుఁడై యుండు జన్మికుంటయను నొకరు దోడుకొనిపో

యి సుబహుమానంబుగాఁ గఘ్నూరతాంబూలం బాసంగివ వంగీకారంబునం బుచ్చు

కొని ముదమొంది ముందు మంగళాచరణంబుగా నమ్మరిచ్చివరుని పంశావతారంబుని

వర్ణింజెద.

౩౫

౮. క్షీరమణిమణి జీవిరేశ్వరునాభి సరసిజ మేస్వామిజన్మభూమి

శలవాకికుల మెల్లఁగలిగి లోకము లేలుతరళాక్షి యేవేల్పు భర్తవత్ని

క్షీరనీరవిభాగమారసి చేసెడు పక్కియే దేవర యొక్కిరింత

దేవమునీంద్రులిక దీపించు నక్కంపుజగమే మహాతుని తనినఁజెంకి

అతఁడునలుపురము కీర్తనాచార్యుఁడనందు
బ్రతుకుపొద్దులను చిటిచై వ్రాయువేల్పు
వేల్పులకుఁ బెద్దవెలిదమ్మి వెలుంగుమేటి
పలుకుతోఁచుదొనఁగు గాలిచిలువ, నలువ.

క. జగములు జేయుచు నిక్కపు
జగమునదేవేరియైన చదువుల వెలఁదికొ
దగిలి ననకొది మోములు
పొగఁదగ దీపింపు నలువముదమెన బొదలకొ.

పేజీ

కా. భస్మాత్తుంపగు నప్పితామహునకుఁ దర్కించు మాతరింబునకొ
సన్యస్తాఖిల దోషుడూర్జిత యశస్సంపాదకుండుకొ జగ
న్యాస్యండిశ్వగభక్తి తత్పరుడు బ్రహ్మచారింతుండ సా
మాన్యోజస్కుడు గర్గమౌని మిగులకొ మానోంసత్పుత్రుడై

పేజీ

గీ. ఆమునీంద్రునిగోత్ర రత్నా కరమున
లచ్చితోబుట్టావులు సత్కళానిధులు ని
బుధులు సర్వజ్ఞ మౌళులు పూర్ణయశులు
వెలసిపెక్కందుర్దివిజరాజులరి రుర్వి.

పేజీ

గీ. అల్లగార్థము గోత్రజులందు కొంద
అవనియందు వ్యాపారులయందు గలసి
శ్యామపరతులు నాజను నాదిపురుషు
పేరునందొల్ల తమయింటి పేరుగొనిరి

పేజీ

గీ. అలమహారాష్ట్రదేశంబునందు పారు
మొట్టమొదట వసించెడు నట్టివార
లయ్య నిపుడొంద్రదేశీయులెన కతన
నతిని పేరుననింటి పేరందిరవని.

పేజీ

క. ఆశ్యామావతల వా

రణమును దాన్వీతులు శంకతారాధన చి

త్తులు భూరిదానకన్ప

గ్రులు సత్యపరామితులు విధూతాఘవయల్.

క. వేదచతుష్కములందెది

యాదిదియని నేరుపొంది యలరెడు నాబు

గ్వేదము తనువేదముగా

నాదివ్యాప్తములు కర్మలందిరి వసుధన్

క. శ్యామావతలని వైభవ

మేనుని వర్ణింపవలయు నిలలాడ దనపే

త్తీమ్రుల బరగెడు వదువున

దామాలపురుష వరుడగు దద్వంశమునన్.

గీ. వారిలోపలఁ బెక్కండ్రు పునఃసంజనిన

జైమక నిర్వజ్ఞ కేళిరవిమనఃపగుమ

లింగనాఖ్యంబు ప్రభవించి లీలనల్ల

కులము వన్నెకుఁ బెచ్చి యిలపలఁబెనుగుల.

క. అతఃకుద్యోగపదంబున

విమలరమణ వైభవంబునందియు నెపుడున్

క్షీణికులకొట్టికొగల్గ

క్షీణికులమును సేవపొందె క్షీణితలమగుటన్

మృత్యువృద్ధిదయమున సేవసయములు క్షీణికులవి యన్.

జితముగ కైవగీతములు జిత్తము రంజితఁబాటిపాడి న

వృత్తి నునయోగిత క్రియలొనర్చి నదీజలనూతి సంధ్యయున్

క్షీణిగులకన్యకాభవునిఁ జెప్పెనుమంత్రములుఁ బఠించెనున్.

గీ. సకలజీవములభిక్షాస్త్రములు నిభిల

మంత్రములుబతించుచు మహిమమీలు

బ్రహ్మయజ్ఞబొనర్చి తర్వాతకాంతి

చెప్పితిచ్చి ర్నణముచేయుఁ జేలఁగనలేదు.

క. కాలుగమేనక భస్మం

దూళన మొనరించి యతడు తోడభ్రు కక్తిక

శేలం బంధవలింగం

బోలిం బూజించు స్మగ్గుఁ డోయన నెఱువఁకా.

క. లింగన పాపా చ్ఛివ్రుడను

మం గణనము శేలమేల కుభ్రీ విధూతిక

లింగగుమేనక గాశిక

లింగైక్యముఁ బొందుట యుఁ బొం దలువ నొకొ.

గీ. విముఠ కీర్తితుఁడు సుమనో విభ్రుతుండు

నతిపనిత్రుఁడు నమృతము గామ్యుఁ డభిక్

భోగభాజయు నగుట నీ ధూతలమున

నల్ల లింగయ శివలింగ మగును డలఁకు.

గీ. అతని సతి పార్వతి యనంగఁ బ్రతిభగాఁబై

నభిల సత్కవినాయ కార్త్యంత వివర

విముఠ భవ్య పాతిర్యత్య విజితజుక్

రాజకవ్యాని సుంజరీ రాజియగుచు.

గీ. ఆ సుమ సాధ్యులుండు లింగాశ్వాయుండు

శేవగిరి రాయఁడు శేరఁ బెంఁగునట్టి

పుత్ర రత్నముఁ గనిచాల మోదముంజెఁ

గలకపాథోధి శరంగని చలఁగునట్లు.

నీ, దాత దధీచినాఁ దలఁచుకొంటుండుకాని

యొచ్చుండునకు నీయఁగొల్పొక

ధైర్యంబు ననుహించు భరము నెన్నుకొని

విగి నీ రసుభావ మరయనయ్యె

గాంధీర్య మునొప్పు కలకాన్తి యనెకాని

లింగట్టు దానిని తరుగఁజేసె

మతిచమత్కృతి బృహస్పతి నెన్ననొగాని

చెడిసె పెండ్లామునఁ బెడిమొరపడె

నగ నొక్కొక గుణమందు ఘనతగాంచి

కుపారికిని నొకంత యందుగాని

శరణం నమోస్తుతం నమోస్తుతం గాంచి
 వరము నా శరణం గీతం కీలకం రతియన్మే.
 పీ. తనభన వ్యయమంత తర్కకార్యంబుల
 యందు నే కాని వే రందులేదు
 తనయనత్యంబంత మునిప్రాణ రక్షణ
 యందు నే కాని వే రందులేదు
 తన యనత్యం బంతయను జాపకర్మల
 యందు నే కాని వే రందులేదు
 తనమామణి బంతయను బుధో భాగుల
 యందు నే కాని వే రందులేదు
 తన గుణ లోచనం బంత దద్దయం బర
 దార గుణం బొనర్చెను క్రూర జనుల
 యందు నే కాని రక్షణ వే రందులేదు
 నా నలరే శేషగిరి రామనామోదతండు.

క. అతడు నయాపతి యగుచున్
 కీతి మురులకు నెసేసిట్టి క్రి. రానములన్
 మిలియింత యనుకున్ జెప్పుదు
 సుతి యింప ననంతున్ దైనను జాలదు పో.

క. అతనికి జాయామణియై
 క్షీతియందున లక్ష్మమాంబ చెన్నులరాతెన్
 సేతి కంకుని సామెనున
 నతుకుకొనిన యట్టి పవ్వతాత్తజ వోతెన్.

పీ. నిలుకడ లేనిదై నెటి నెల్ల రనుగూడన్
 బలిచెడు లచ్చి మేపాటి యదియై
 తలవాకిగుల నెపునిలిచి జెన్ భాగయై
 వరతెడు వాణి మేపాటి యదియై
 మగఁడు సేవింప నింపుగ సంకలను గదై
 మాటాడు సరియు నేసాటి యదియై
 మగనిఁ గొని మాటుమగని కూటమునకై
 మాటాడు శరణు నేసాటి యదియై

అనుచు నిరసింపుచును నిజ ప్రాణనాథు
 నెవవసించియు వాస్తాన మెలమి గొనియు
 గలసియును వను వర్తనముల నిలిచియు
 గొలుచు నెప్పుడు లక్ష్యంబ గుణకదంబ.

గీ. పుట్టి నెల్లెడలగలగించి మెట్టినిల్లు
 వనుజుచే రగులించె శ్రీ వనిత యనుచు
 దిట్టిపుట్టినయింటికి మెట్టినింటి
 కరయ లక్ష్యంబ మిక్కిలి మెరుగునెచ్చె.

క. లచ్చమ లచ్చికి బురుడై
 నిచ్చలు తం పతిని గూడి నమ్మది మెచ్చక
 మచ్చటలు దీర గాపుర
 మచ్చుగ నొనరించె జను లహాయని మెచ్చక.

క. ఆ దంపతులకు బుట్టిరి
 చీదర వో లక్ష్యబాండు శేషగిరి యనక
 భూదయితు లెన్నుతులై
 యాదట బహురామకృష్ణు లనియెడు మాడ్కిక.

చ. కనుగొన నిట్టి సఖ్యము జగంబున లేవన గూడియున్న యం
 దున వరలక్ష్య కాఖ్యుడగు మారుడు మారుడు సందరంబునకా
 ఘనుడతి దాన శౌండుడు నఖండ యశఃకలితుండు సజ్జనా
 వని నిపుణుండు సర్వోప వశ్యుడు రాజితే గీర్తనీయుడై.

గీ. అల్ల లక్ష్యకాఖ్యుడధికారి యైనట్లు
 నిఖిల భువన కలము నిజయశోమ
 రాపగా ప్రవాహ ముడిరించి కడిగిని
 ర్తముగాగ శేసే నధికముగను.

గీ. అన్న పర్వత విరసిర్ద తాజ్యతటిని
 శాకం భక్ష్యప్రముఖ దారుచయము గొంచు
 పంచశాఖాతి కుంధలబాహ బాస్య
 మును బ్రవేశించె నాతండు పానరునపుడు.
 దానకర్ణుడగుచు ధర్మావతా దుఃఖౌ
 స్థిపురపరిమలజుండు పేణిరాయ

భగవద్విలాసము

తాత్కుచాదునొద్ద దశర నునోగ ప
దంబు నొంది యతఁడు దంబుమోత.

గీ. పరులగువ్యంబు లొవ్వంబు కరుణిం దలఁచి

తనను నునోగ పదమూర-వచిక్షి

కుండయిభరితి భూసురకొటి యింటి

పెరటి కల్పక మైచాల గరిమదనదే.

క. ధనకుండన దాత యనఁగను

భూను దనఁగా సుగుణి యనఁగ గాశ్యపియంద్రా

యనెజమి యనుచుక సజ్జను

లనుకొను నట్లలరె నధికు డై నాయబునె,

క. నిచ్చలు శోధ్యులు పాములు

వచ్చిన గుఱుకమున నన్న పానామలతో

హెచ్చుగఁ దృప్తి యొనఁచెడు

నచ్చతుగుడు తనకు జాలినది యాల్దఁగక.

గీ. సుగుణముల తెంకియైదగు సుగుణులెతఁడు

మహిమోనర్చిన దానధర్మంబు లెల్ల

నిఖిల సత్కవిశాయి కాత్యంత విమత

ములును సర్వసుఖములై చేలఁగుచుండు,

క. రామో పాసకుఁ డగునా

భూమిసుర వరుఁడు శాస్త్రి ముజ్జాములుగా

నా దుంత్రము జపియించి య

సామాన్య ప్రతిభఁ దనరె జగతీశలితోక.

గీ. ఆతని యర్థాంగ లక్ష్మీ రంగాంబు దనరె

తనదు పరమ పాశ్చివత్య ధర్మమునను

ధర నరుంపతి యనసూయి పురుడుగానఁ

బరఁగు చుండెడు సజ్జన ప్రమతముగును.

సీ. ఆకొన్న వారల కమృతాన్నము నొసంగ

నన్న పుష్కాదేవి యా నైలంత

యోగిలెంత జూరిన నోరినో, పోషంగదే

జరిట వలంతి యీ చంద్రి మిన్న

బహుళార్థు లందైనం బని భక్తి సేతు-చంగ

కార్యతీ దేయూ వరమ నాధ్య

పావన కలంబు ప్రత్యక్షమగుదే శ్రయ

భాగీరథీ దేవి యా గుణాధ్య

యోగిను నల్లరు నదీ నదు లాచరింప

ధానిఁ బరిమళాగ్నివత్సవ గోపం గురీ

గోప్య తనమును నైకా వియొప్పు మీఱు

నెడట పద్మణ నివేగంబ రంగమాంబ

౪. రంగాంబధరణీ యంతున

సుంగతమగు పుణ్యస్థాన సమితికి జూన్దే

కాంగమ్మ నవి తమ గో

దాంగగఁ గౌరవహలంబుఁ బోంతు ధర్మవక్

౫. ఆ లక్ష్మణరామ సంక్రష్ట్యాండు రంగాంబికాయందు గానము, కేళి నా

గోపాలరామ, శేషనారాయ, వేదాక్షర్య రామ సంకల్ప సేవకల్యం

బులను శేషనారాయను నొక్క పృథివికా రత్నంబునుం బడసె నెంత నెంతయు,

సంభరితుండై జూన్ముతలంబు పృథుండై ప్రకాశించె నరమ.

౬. శ్రమను గాలలక్ష్మీ యనఁ జెల్లెల రామంఁ దెల్వ శ్రమంక

భాషణ మోయె నేర్ప మది వరమను నోప్పుమి సాధ్యమె జగ

ద్భాషణ మోయె నోరిమల ముఖ్యుని శ్రీ హనువంత రామద్వంద

లో ప్రముఖ స్మరణచి న్నితర దేవదత్త తనయుఁడు సంపదక

౭. పంచ పాండవులనో, పంచజ్ఞానులనో,

పంచ వర్ణంబులనో, పంచ పర్వములనో

పంచ రత్నంబులనో, పంచపదవిములనో

మించు నిలనల్ల సోదర పంచకరెలు.

౮. శ్రేష్ఠుడగు రామరాయఁడు

శ్రేష్ఠుండై నయనాశి శ్రీ రంగేశ్వర్య

విష్ణుమాయః కేంద్రీయాది వ

విష్ణువి సామ విశ్వసానుః ప్రీతిని బహుభావః.

కా. శారణైః సమవేషః దిష్ట్యా సద్విప్రైరంబునా నేర్పి త్రి

తోఽంగలైన నిజాము రాష్ట్రమున బంధోబధునా దా శుభ

ద్దాదుండె కదానేర్పునం భవతి విష్ణుని ప్రభుఁడై భావజీ

సారాగంగులు రామరాయ యోగి శశ్వత్సత్త్వై భాసిల్లెనుకా,

క. అంగమువొంగఁ జెల్లెనున

సంగీత కళా రహస్య సంగతు లెల్లకా

లింగవి శామయవి శామయని

కేం గొడు కతఁ డెల్లనాకిం గనుపతియకా.

గీ. ఎలమి సఖ్యులై రారాజు లెల్లఁగమును

నిలువ సంగీతి సాహిత్యసలలు జూపి

యతని రసనాగ్ర రంగమునర్చును భాణి

ఁటను మాడు యుగయుగార్చయింపు మెరుక.

గీ రామరాజులు నెలఁచు కష్టం రామఁ దాది

లక్ష్మీమకా సతయంతున లక్ష్మణాఖ్యు

సవల రాజేశ్వరాహ్వయు నాత్మభవ్రతం

గవి సరస్వతి యను మామఁ గని తలిచ్చు

క. భర్తృభావం రామయఁడు

నిర్తలమగు తనదు కీర్తి విధిరా వనిలో

శర్తమున బెలుగుచో స

త్కర్తా చరణైః చిత్తతండన రామకా.

క. ఆ పురుష వరుని తమ్ముఁడు

గోపాయఁడు రంగమంద బంజఃభేదమదా

దీపించి కుత్తజాయకా

క్రీపతి కృపఁ డెంద్లి యాదీ కన్నలకాదకా.

క. గోపాల రాయమర్రితి

గోపా లఁడె సాటియనుచుఁ గోవిదుత్తమకా

గోపాల శేష్యుడైద్విజ

గోపాలసపరత నరేడు గోమతోంధునిలన్ ||

గీ. ఆతనితమ్ముఁడు శేషగిర్యాహ్వాయుండు

రాధబాయి యొనంజను రహణిమిన్న

రాణిగాఁగొని మిక్కిలి రాజసము

వరలుచుండియు వైరాగ్య శరీరమైనయ్య

క. ఉడుదాండ్లయంటును గ

న్నతసురవమును పుంస్కృతంబు ననువగు తెనుఁగున్

గడుకొని నేరిచియూతఁడు

గడుపురియై జగతియంచు గరిమందనరున్.

క. ఆతనికి సంగీతమునం

జతురత గల దంచునిచటఁజరువం బనితే

దతఁడుజిరాయనబందను

మరికినఁ గోవెలలు చేరు నట్టకొనియనుచున్.

క. బదరీనారాయణమును

బదరీకేదారమాది బహుదేశములన్

వదలకతిరుగుచుఁ బుణ్యా

స్మరులైన మహాత్మకోటి సంకర్షించెన్.

క. అందఱుకుండగొట్టె

సాందర్యమునన్ పురుఁడుసాటియనంగాఁ

బొందుపడి వేంకటేశ్వరుఁ

డందఱు మెచ్చంగనలరు నవనీపలిలాన్.

చ. ఆతఁడుమహాకవి ప్రణవమైకడ కందహాసీలుదాయఁడై

క్షితిసయిజాముదేశమునఁ జెన్నలరా రెడు జమ్మికుంటనా

నుకవగు పట్టణంబునఁ గమంగొమహర్షిఁ గల్పకాశియై

క్షితిసురకోటులం గుడుపఁజేయుచు వెంకయసంతసించెడున్.

క. వక్కిలైలరువాదము

చక్కఁగఁజూసరించుచుండ సత్యమసత్యం

- విక్కిరిసియనుచునాతం
 డొక్కమొగింగీచు దిట్టనోడయలుమొళ్ళకొ,
 గీ. హిందియుంబారసేయుఁదెలుఁగింగీదీషు
 కన్నఁగము మహాశాస్త్రము నెన్నఁదగిన
 భాషలారిటినేర్చి వాగుబుఁటముగ
 వేంకటేశ్వరరాయందు పేర్చిగాంచు,
 క. ఇంత్రము వాయించుచునా
 మంత్రేందుఁడను గాత్రమందు మునిమేళనమునో
 యంత్రఁచిచేపిపాడిన
 జంత్రయు గాత్రేంబునేర్పఁజనదెవ్వరికె,
 చ. కలలఁబరీక్షలన్నియునుగాఁబ్రభుమాన్యుఁడు వేంకటేశ్వరుని
 జూరి మహాధికారమున నవ్వగునాతనాశీలుదారిలో
 నులిగొనివచ్చు వాడులకునుబోలివాడులకుఁ ముదంబుగాఁ
 దెలిసెయథా స్వరూపమును చేల్పెడున్యాసము లోకమెంచగఁజూ,
 క. దినదినమాకానూరులకొల
 దిని భూసురవరులురాఁగఁ దేలిందియతం
 దనయము తన సహపంక్తిం
 గనుగొని భుజియింపఁబెట్టుఁ గలమాన్మంజుళ
 చ. అతఁడరుణుండురాసహరహరఁబును మేల్కొని స్నానసంధ్యలకొ
 నతమగునిత్యకర్మల నొనర్చియు వేదమంత్రనం
 చితముగ లో జంపించి సవిశేషముగా నిరులిచ్చి కామచుక
 ములిగొనుభాలికం ద్రిపురసుందరి దెందమునందుఁ గొప్పేడుకొ,
 డ. కరవీరంబునఁ బార్థివేశ్వరుని వేదకన్తిల్పియవ్వదబం
 ధురభాస్వచ్చుతరు ద్రియంబునను దోడ్తోఁబూజగావించియోల
 హరిశంభోపరమేశ్వర త్రిణయన వ్యాసాదిమానీశ్వరే
 శ్వరమాం రక్షయటరమి చేయునుకులా శైవుండుసద్భక్తిమై
 ము అతఁడేకబుసువంస్యుఁడై శనకు నాత్మ రామమంత్రీద్రివి
 స్తుతికొ రుక్మిణీకింగుమారైయగు భాస్వద్రామఃక్షీనుణిక

శత్రువాః శత్రుని పర్యసేత్సయంత కాశ్చివంబుగా నాపురం
 బతుకకొరంగమనానపుత్రులగు శాత్రులం బ్రవర్తింతురక
 త్త. నానాభూతా నే వేదేత్సయంత శాత్రు లం మామహేంద్రా
 గమనాన శాత్రువేత్సయంత శాత్రుని పూజయాదన్య పేక్షా
 తదానాథ దీప్తయో బుధుల పుష్కలముత్ సవరింపనగ్ని నాత్
 వమయ్యగః బూజనేయంనల లక్ష్మీం పరమగు రామోక్తి మిత్

శ్రీ. మగలమహార మేల్పులు దగిలి మగువ
 బాధ్యులందుగ వలయునో యట్టివిధులంద
 బత్తనాము భరమేండు కానుకల్లిం
 నీకనామునేనెవంత నె యెట్లుగనెమ్మ.

గీ. పుణ్యధామమేనవః పుణ్యధామ
విష్ణులం బుద్ధులం బాలః పుణ్యధామ
వినుతి శ్రీకృతలీల్యం తుల్యతే
రామనాథాంగలక్ష్మీ యానామః

క. పదులకు నీయగఁ గుడువక
 నొనుకలిమిం జ్ఞాచిలొక నోవ్వగఁగల్గిమాట
 గతితఁగొన వేంకటేశ్వరఁ
 దురుసౌఖ్యములందు మరదై నున్మీర్చిలొకఁ.

శ్రీ. సుగుణము లెల్లఁజ్రోగుపడి చూపరకుట నున్నట్లునెల్లని
జగమున వేంకటేశుడవనర్హులు నొందెనా లేక ల్లివా
సుగుణము లున్నకా మెదపి-జాంపుగఁ బోసెనా బాష్పమున దు
తగఁగిత సద్గుణము ల్లిట్లుఁగఁగ నారంభింపక నుట.

ఉ. అపరమేష్ఠివంశే నాని కాంసీ మూచిని నట్టి వేళ్లలకా
గోవమకున్న మాటయ్యెను గొంతయు కేదని మ్రావకొలిపా
దాపివచ్చింతు రంతయును చెబ్బరి నక్కమా జేయ నెన్నివచ్చ
గోపియితండు పాపములనుం దెలువీయఁ వెళ్లగొట్టుటకా

పి. కాళికాపురికి గాంగతీర్థములా బా
నవాడనుకడనుండి బొంగిమెనగా

భాగవద్విత్తానమే.

గణేశకీర్తయేనమః పంచవింశత్యంతే
 నేనాద్వైతం నిజవిద్యపీఠాగారే
 కర కయోగమ కరి వక్త్రే పీఠానాథే
 నేనాద్వైతం విద్యపదేచ్ఛనోజ్జ
 నాకేళిమం కేగి సరయం పంచదాతే
 నేనాద్వైతం శ్రీరామ నరసింహ
 మతియ దక్షిణమంతున బరంగుడుర్తు
 శ్రీనాథకూర్త శ్రీరంగసింహ శైల
 ములునుగోమేశ్వరామోజ పుష్పమంగళగో
 కనకదేవయోగమనాథ నిమిషకలంకం.

శ్రీ. కలశవారాఢ్యో గాగ్నితంతలదేవ
 స్తలాసగిమీద గేరిసలిప
 చంద్రకేళిగునితో సుశ్శంబువాటింది
 గిబ్బరాయనమోదం గెరిలకక్కి
 తీక్ష్ణరాయనితోడ నక్కినక్కయాలాడి
 తిక్ష్ణగంగామణి నక్కుశేర్ప
 సారాగమంబుతోడ గొరిక మెయినుండి
 నలికారమున నానిశేషుడరిసి
 నారదానులనే దనవారిగాగ
 నలుముకొని మజ్జగంబుల నావతింది
 ప్రాశస్త్యం నిహరిండు దీన్మర్త్యభావ
 మాత్రి శివంక కేశ్వరుకేర్తకం.

శ్రీ. గిరుకలుర దాసుసోరి
 దాసులికనుక నోనమ్మమ దానిమీసెట్టక
 శరణము వివర వియమా
 కరిమన విన్నదాని విసేపించుటయే.
 శ్రీ. కలనన నన్యతంబు పుణ్యకావటలేదు
 తోడులేదనుమాట లేకలేదు

తెగఁజూచ రామునేఁ దగులనాడుటలేదు

లేదు లేదనుబుద్ధి లేనలేదు

యొకఁడొకఁడు చూచుకొనుచుండుటలేదు

లేదు లేదనుచింత లేనలేదు

నజిన లోచిత కర్తవ్యనియమింపలేదు

లేదు లేదనువిషయ లేనలేదు

సన్నతాచారనివర్తుడై కాంతుడై చ

యానుడై సర్వసముడై సమస్తసుగుణ

సాంధ్రుడై ప్రభుచంద్రుడై జగత్తెనెఱుఁడు

బరగుచుండును వేంకటేశ్వరు డతండు.

గీ. ఆతఁడు నన్నిట బయలుదేరి పోయెను

దారుడగుచు నున్నదావిగాగ

నచటశివుని యాలయమున నందాదీప

మెల్రుడునెప్పుచుండె నెసకమెసంగ.

క. సచ్చలు నభిషేకంబును

నచ్చందగు పూజ హరున కప్పుకొని జేయకొ

దప్పక బ్రాహ్మణ పర్యు

నప్పుడును న్నిన్నియుంచు నింటకభక్తికా

సీ. హరియించె నెవ్వఁడు దురితజాలంబుల

సత్కిర్యాకొలులు సంతరించి

భరియించె నెవ్వఁడు ధరణివీధలనెల్ల

సన్నపానములిచ్చి యనుదినంబు

వరియించె నెవ్వఁడు పరమకపింశ్రుల

రత్నాబరంబుల రమణనొప్పి

భరియించె నెవ్వఁడు గరుడాంశంబెప్పు

దెరిరిరంగందున శాంతముగను

ఆ తండుశ్యామపంతుల అత్తనాత్తజుండు

వేంకటేశ్వరంబు నామంపఁదెలిసి

అయ్యురారోగ్య పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిః
దనదమందు తమాచంద్రతారకమౌళి

౪. శ్రీనివాసమంతు మం
శ్రీశకులధీశ వంశచక్రవర్తనకు ధూ
మికాంచితని సుపుత్రుని
గాత్రవిశ్వేశ్వరుండు గర్భించుడయ్యె.

౫. ఎంతకాలంబు దిగ్దంతి సంతతితోడ
దీరమైనసంభర బరగుచుండు
ఎంతకాలంబు తాతగ నరేకాది
ముఖగ్రహంబులు పొనరుచుండు
ఎంతకాలంబు ప్రభాస్పష్టి క్షయించు
బరవెట్టి నిక్కలతమై మెలగుచుండు
ఎంతకాలంబు దేవేంద్రాని దేవుతా
వారంబు నిచ్చమై వరలుచుండు
ఎంతకాలంబు క్యాపవంతస్వరాయ
వంశచక్రవర్తనాయుండు విబుధగేయుండు
తాయురారోగ్య పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిః
దనరుచుండు గాత్ర భూతలమనందు.

మవ్యంతములు

౬. ఏతాద్భుత్వైభవ వి
భ్యాతమహీ సురవరాశ్వయాంబుధికాకా
దీతస్ఫుటిక రంగాంబా
పూతోదర కుక్తిసక్త ముక్తానుదీకా.

౭. పాత్రునకు లక్ష్మణవర
పుత్రునకు సర్వదేశబుధ మిత్రునకు
నూత్రజ్ఞాన విద్వజ్ఞ
శత్రునకు నూరివినుత చాక్రితుఁడు.

క. ధీనిర్జిత వాగీశున
కానందాత్పార్వతేంద్ర యాధీశునకు
నానాజ్ఞోజీశ్వర న
స్తానిత శ్రీ వేంకటేశ మంత్రిండునకు.

చ. తేమన్తైర్య విజయాభయామురారోగ్య పుత్రప్రాప్తావ్యయుతయ శరంశకాశి
వృద్ధి యగునట్లుగా శాశిర్వదించి.

క. శ్రీమత్కృతీనగరీ
ధామనకుఁ విద్యుత శుభ్రధామనకు మహా
ద్దామన కనంత సన్నత
నామన కగజాతి కామనకు సోమనకు.

చ. సమర్పణిబునా నాయుర్వం బూనిన శ్రీభగవద్విలాసంబను మహా ప్రబంధంబున
కుఁ గథావిధానం బెట్టిదనిన.

కథాప్రారంభము.

గీ. అజుడు తొల్లి మనోమయమైన చక్ర
మొందురచియించి లలిడౌల్చే మెండువేడ్క
నదినగాడల తాకున నంతకీర్ణ
నేమియైపడె గదలక భూమిమీద.

గీ. నేమిటిగి భూమి నిలిచిన చోటను
నైమికంబనంగ నామమునను
వనమొకండు దనరఘునపుణ్యదంబయి
పరమమౌనులకు నివాసమగుచు.

క. పులులు మేకలును దగఁ
గలసియె యొకనీళ్ళరేవు కడఁదిగి త్రావున్
ఎలుకలు పిల్లులు నొకఁడే
భిలమునఁ గాపురమునేయుఁ బ్రీతిదలిర్పన్.

గీ. మునులు నభిషేక మొనరించి పూజనేయు
దాకరేనాడి యంచల తన్నికొలఁచు

అందు డీగవు మధుసూల్ల తాంతములను
గదలఁ బోవల్ల నైమిశ కాననముని.

క. శుకశౌనకాది మౌనులు

ప్రకటఫల ప్రదముదివ్య వసమనియందున్
సుకలులయి నిర్భీసత్ర
మృకలంకస్థితి నొనర్చునా సమయమునకా.

క. సూతుండధి కజ్ఞానో

శేతుండు ఋషీంద్ర యజ్ఞవీక్షా
రతుడై చేతమెల్లర్పగ నచ్చటి
కా తతగతి నరుగుదెంచె నబ్బరపడఁగక.

క. వచ్చినసూతుని గనికడు

ముచ్చట లలరంగ నతని పూజించి ముఖన్
హచ్చిన కుతుకము తోడుత
విచ్చలవిడి నిట్టులనిరి విజ్ఞానముగక.

ఉ. వ్యాస మునీంద్రు నంతటి మహా మహుడొప్పుగ పజ్జలేర్చి
నాభిసుర లీల దిద్దనఁటె బాలుడవీవయి సర్వశాస్త్రమున్
వీసముదప్పి పోనటుల వేడుక శ్రేర్చితి వట్టెగావునకా
దోసములేని మార్గమునఁ నొగఁగఁ జేయును నెట్టివారినిక.

గీ. నిఖిలశాస్త్ర పురాణమున్ వీదుసాశ్లా

యీవెఱుంగని యితహాస మింతయేని
సుర్వితలమునఁ బొడగట్టు నోటుకోమ
హర్షణుని పుణ్యమేముని యందుముయ్యి.

ఉ. ఆదియటులుండ నిమ్మ మును పస్కము పానీత యజ్ఞ వాటికికా
పదేపదే నీవువచ్చి మువారని ముమ్మల నావరించి స
త్పదమునకేగు మార్గమును బట్టిన పుణ్యచరిత్ర తెన్నియే
ముదమునఁ దెల్పినాడవవిహా నినునిట్టిడయంచుఁ జాతెనుక.

గీ. మాకుఁగల కాలములనుండి మానసముల

హరిహరాశాః తారతమ్యంబు విసఁగ

వాసగోత్యేనా దవ్యక్త మనీషేదా

శ్రోత్రపర్వంబు గావంపు శుభచక్ర

చ. అనవుడు నాతడిట్లును నమ్మని మఖ్యుల దిక్కిలాజిలగా
నునివరులార, మీ రరహు బోలని ధర్మ మొకింత భావన
దారునె యట్టలెన నమనాను నన్యగ్రహదృష్టిజాతుల
చనిముద మొప్పు దవ్యక్తి మంతయు దెల్పెన సాలకరత్న

క. హరిహర హిరణ్య గర్భుల
తరగతులం బట్టి తారతమ్యము తెలుగె
వరమీ యెవ్వరి కైనను
బరికింపగ స్వర్గమర్త్య పాతాళములకొ

ఉ. ఒక్కఁడు సృష్టిదేయు జగముక్కఁడు బెంచుడు నొక దంతము
జక్కు పడంగ జేయు నీ సన్మతి నువ్వరనొక్కఁ యొక్కఁడు
దక్కు వపాటికొంద రొకదాని జూచిన నొక్కఁ డెక్కుఁడై
నొక్క మబొచ్చనిర్ల య మొగ్గ మమె తగునప్పునప్పుడు

క. మువ్వయ మువ్వరే దలకొ
మువ్వరికిని వారతన్య మునుభేదంబు
నిచ్చటిను నెటఁబల్లను
ముప్పరుకొ కలియుట్టి పురుషుఁడు గలఁడె

చ. అయినను గొన్ని కారణంబులంబట్టి భవమేకమందే తరహార్థమైనది
పరికింపందగు నది యొక్కర్థింపుడు

సీ. కడలిద్రచ్చెడు కళగలిగిన విషము పు
క్కిటఁబట్టి జగమురక్షింపలేద
సుధల కసాధ్యమై యెట్టియు వలుచు పుష్కల
జేపట్టి జగమురక్షింపలేద
కూసి యెల్లరఁ జంపుకొను లేడిరక్కను
జేపట్టి జగమురక్షింపలేద
విషకీట మునరింను త్రిపురాసురుల గోద
జేపట్టి జగమురక్షింపలేద

మతియు ననితరసాధ్యమై పరఁగుపనుల
నెన్నియేగియుఁజేసినాఁ డెన్నఁ దరమై
యట్టిలాకైకపూజ్యున కభవునకు ను
సాటియే బ్రహ్మ గిహ్మయుఁ జక్రి గిక్రి॥

సీ॥ అణిమాద్యనాశ వాష్టైశ్వర్యములకు నేమహనీయచరితుండు మందిరంబు
మహితాష్టమూర్తి సామర్థ్యంబున నుజగత్రితయ మేజేల్పుఁగరించె లీల
నావృత్తిరహితపుణ్యపదాప్తి కై యోగు లధ్యాత్మ సేపూజ్య నవధరింతు
బ్రహ్మదోర్జరక్ష శయకాలమునఁ బా నేకాకియై యెవ్వఁ డెసక మెసఁగు
అట్టిలాకైకపూజ్యున కభవునకును
సచ్చిదానందమూర్తికి సర్వలోక
రక్షకునకు ను మేకున కక్షయునకు
సాటియే బ్రహ్మ గిహ్మయుఁ జక్రి గిక్రి॥

వ॥ కావునఁ బరమేశ్వరునిమాహాత్మ్యం ఒత్త్యధికంబని యభివర్ణింపటయు॥
ఆశ్వాసాంతము.

మ॥ అలశీలత్వముంత్రివయ్యనకు రంగుబాంధ్యము గీర్తులకొ
వెలయింపక వరిపుత్రుఁడై వసుధ సద్విఖ్యాతిమై బుట్టి ప
ర్ణమంత్రిశ్వరవేంకటేశ్వరునకుం దీర్ఘాయురాశోగ్యముల
గలుగఁ జేయుచు వారణాశిపురిలోఁ గన్పట్టుచిశ్వేశ్వరా॥

క॥ పండితజనలోలుని నా॥
ఖండలసమవిభవు విమతఖండను ద్విజరా
గ్నండనుని వేంకటేశున
ఖండదయం గావు లోకకలనాధ్యక్ష॥

మాలిని॥ మునిజనపరిపాలా పూర్ణసంతోషశీలా మనసేజపరిహారా మాధవస్తుత్యపాఠా
ఘనతిరసిజతేజా కాస్యపీదేవరాజా పనితవిబుధనాథా పార్వతీప్రాణనాథా॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీమదధునాతనోభయకవిమిత్ర, వేంకటయజ్వాగ్రపుత్ర, సమారాధిత
విబుధరాజ, శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ ప్రణీతంబయిన భగవద్విలాసంబనొ
మొదలప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

భగవద్విలాసము

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమత్కృష్ణగీత

ధామా ధృతసోమ సకలజైవలలామా

కామితజనలోకావన

కామా శ్రీవేంకటేశుఁ గావుము సోమా॥

వ॥ అవధరింపుము శౌనకాదిమహర్షులు హస్తోత్కర్షణులైన రామహర్షునిం గారచి.

చ॥ అనఘ, త్రిమూర్తులందున మహామహాఁడౌ పరమేశుఁడే ఘనం

డని వివరించి నాఁడవుగదా! శివుఁడంతప్రశస్తి కెక్కితా

ఘనత వహించి యుండుటకుఁ కారణ మేమి తమన్నతి న్వివ

ర్ధన మొనరించునట్టికథ రాజులు సేవి యొకరింగఁ జెప్పిచే॥

వ॥ అనిననమరదభక్తిరసమంద సంతరితహృదయారవిందుండగు సూతుండిండుశేఖరు

చరణారవిందంబులు డెందరించునందంబు గఁబొందుపరచి యమ్మనిచంద్రులంబూచి

యిట్లనియె॥

క॥ పదునెన్నిదింటిలో శివుఁ

బనియును నైకుంఠ నాల్గు పరమేష్ఠిని రెం

డొదవ వచించుఁబురాణము

లదివినినం దత్సృభావ మధికం బనమే॥

వ॥ తక్కినరెండును సూర్యాగ్నులం జెప్పుచున్న వని మఱియు॥

సీ॥ శ్రీశలోకేశ లేఖకాదిసురబృందవందనీయపదారవింశతిఁ జెప్పఁ

డభిలాండకోటిబ్రహ్మాండంబు లెవ్వనియుదరగోళమునందు నొదిగి యుండు

దశదిగ్విసేషపూర్ణవిశదార్కచంద్రాగ్ని నేత్రత్రయోన్నతగాత్రుఁ డెవఁడు

నిష్ఠాగరిష్ఠమోనిశ్రేష్ఠవిచలహృత్పండరీకాగ్రమార్తాండుఁ డెవ్వఁ

డట్టిపరమేశ్వరుం డనాద్యంతయూర్తి

సచ్చిదానందరూపుఁడు సర్వలోక

రక్షకుఁ డుమామహేశ్వరుఁడక్షయుండు

దేవుఁ డేకాక యన్ముఁడు దేవుఁ డగునె॥

స్త్రీ హాలాహాలము గ్రోలి యభిలంబు చోచుట వశమయ్యెనే హరిప్రభృతులకును
 గూసెయ్యెల్లరఁ జంపికొనులేడి బట్టుట వశమయ్యెనే హరిప్రభృతులకును
 ద్రిపురాసుమలఁజంపి త్రిజగంబులేటుట వశమయ్యెనే హరిప్రభృతులకును
 జగ మేస్సవిధిపుష్క నొగ చితఁబట్టుట వశమయ్యెనే హరిప్రభృతులకును
 హారపద్మాసురుని గజాసురుని భస్మ
 దానపుని దక్కునుంగలమానవాళి
 నులను శిక్షించి ముజ్జగంబుల మనుచుట
 వశమయ్యెనే హరివిధిప్రభృతులకును॥

ప॥ అమృతాత్మనికనికరంబును గరంబు వర్ణనీయంబు॥

ఉ॥ ఎయ్యవిచెయ్యరానిపను లెయ్యవిపొందగ రానికోర్కు లె
 య్యెయ్యవిదాటరానిగిరు లెయ్యవి యూడగ రానియేరు ల
 య్యెయ్యవియ్యెల్లఁ గండఱచునంతటిలో నెరవేర్పవచ్చు సాం
 బయ్యకృపారసం బొదవునట్టితపం బొనరించువారికి॥

స్త్రీ॥ తనకొత్తుడనక నెత్తినఁగేలిడిగ బూచె యగువరంబిడఁడే భస్మాసురునకు
 నుడిగంబుచేయుచు విడక మోసలఁగాతుననివరమిడఁడే బాణాసురునకు
 లీలమై జగమేర్పుహాలాహాలము గ్రోలి యభయంబిడఁడెసురాసురులకు
 గనికర మెట్టిదోకాని కాదనక తా సామేనొసంగఁడే హైమవతికి
 మఱియు నెంతఱకెన్ని యేవరము లిడఁడే
 యమృతాత్మఁడు పరమదయాసమగ్రుఁ
 డభిలనతభక్త లోకసుర్భావనీజ
 మతని వేడి పొందగ రానియనియుఁగల వె॥

ప॥ హరుఁడు పికాచనాయకుఁ డహర్నిశమున్ బొరలొడు బూదలో
 గరుసగుతోలు చాల్చుపురుకం బికిరంబెపు డెత్తు మంగళే
 తరగురుగ్రహుండనుచు భారుణి మూఢజనుల్ వచింతు రా
 వరదుఁ డొసర్చుకార్యము లపారము లెన్న ననన్యసాధ్యముల్॥

కా॥ భూతప్రేతపికాచముల్ త్రిజగదాపూర్ణంబుగాఁ బొంగి సం
 భూతాత్యుగత సర్వజుతుతికిన్ బుట్టింప సంక్షోభమున్
 భూతేశుండము తా శ్చకాననిలయంబుం బొంది తత్తోభమున్
 భ్యాతాతిప్రతిభన్ నివృత్తమయిపో గల్పించె సౌఖ్యంబులన్॥

శా॥ సారథిగాకృతిదాల్చి కైత్యుడొకఁడై శ్వర్యంబు బహర్యంబు గాఁ

ప్రూరత్వంబునఁ దానుగూయఁ ద్రిజగత్తోభంబు గాఁ బ్రాణు లా

యారావంబు వినంగఁ జూ వెరము నిమ్మున్ హరుండట్లనే

యోరా యంచుగహించి వాని చెవిఁ గూయన్మిల్పె చేర్పొప్పుగన్॥

సీ॥ త్రిపురాసురులు మున్ను త్రిజగంబులంబడి ప్రళయంబునాఁగడు బాధపెట్టి

విష్వాదులెల్లఁ బెగడి వేవలసలు దీసి శంకరునకై దోసి లొగ్గ

వతఁడు వేదంబులుసారులు భూమిరథంబు పరమేష్ఠిసారథి హరిశరంబు

సురగిరిచాపంబు సూర్యచంద్రులురథచక్రము ల్పరగేట్లు సాధుమార్వి

గాగఁ గ్లకొని యవలీలగా హనించి

రాక్షసావళి జగదుపద్రవముడింపి

సకలమును రక్ష చేసెన్ ప్రకటితౌజఁ

డన్తుహమహసామర్థ్య మలఁతి యగునె॥

క॥ దెస మొలవాడని శంకరుఁ బసరములం బోలిఖలులు భాషింతు రయో

దెసలే వస్త్రము లట్లయి పసగలిగించెడునటంచుఁ బరిక్షింప రెదక॥

గీ॥ పుట్టఁ జేత బట్టుభూతనాథుఁ డని

గేలిసేయుదు రిలఁ గూళ లదియు

వినుఁడు పూర్వకాలమునఁ బార్వతీదేవి

శుభిణయోత్సవంబు జగురువేళ॥

చ॥ బ్రహ్మపార్వతింబ్రతికూలదృష్టింబ్రతీక్షించె నపుడీశానుగడదియెటింగి కరతలంబు

ననా బ్రహ్మశరంబుతెగవడిచె నంతనదితెగిపడియున్ జెడక జగంబులంబడి బాధించుము

నొక్క దేవదానవయుద్ధంబునంబెదరి పాఠు మదానవులంజేరియిట్లనియె॥

చ॥ పురజెడ రేలజాలి సురవైరి వతంసములారమిఁదనెఁ

నరయుచునుండ మీకొక రవంతయు వంత తట్టన్దమానె స

త్వరముగరండు వెండివిబుధ ప్రకరంబులవీకదాఁకుడం

డఱనొగినుగ్గు నూచరుగువారికిఁ జెచ్చెర నేవతెచ్చెడక॥

మ॥ అనివాతూలముతూలముంబలెను హాహా కారముల్ పుట్టినో

లినిబైపైబడిలోలు దానికమరుల్ విత్రీస్తు లైత్రాహ్నినో

వనమాలే ! లనుధాతృశీర్షనునుచున్ బార్ధింపఁబోఁజక్రియుం

గనియోదాహుచు గోట్లువల్కె జలమృగంభీర వాగుంభనక॥

మ॥ : నుడి వేలుపులార ! బ్రహ్మ శరమే వేజించెనంగనియం
 దుననుంగీడధికంబు వచ్చిఁగితివోతో తమాంగరబుపెం.
 పుననీరేడుజగంబు లేర్చునదిసో ముట్టిసి బలొక్కటకం
 చినచందరబగురుద్రుఁడొక్కరుఁడు చర్చింపగి కిక్కియొడక॥

గీ॥ నిగ్రహానుగ్రహ సమర్థునుగుగ్రవేడఁ
 జనగఁచగురిపు నావేల్పుల నుమతిగొనితి
 కదలికై లాసకుధరంబుకడకుఁగడక॥
 వచ్చి హనువేడిరిట్లునిపరమభక్తి॥

ఉ॥ ఎవ్వడువిశ్వమందలరు నెవ్వనిలోనగు విశ్వమిశ్వరుం
 డెవ్వడువిశ్వరూపుఁడు మహేశ్వరుఁడతనిబావ్పత్తిశ్వరుం
 గొప్పిని నల్వపెంబుచుక గోమడిగించిజగంబుగాంచి మ
 మ్రైవ్యతలంటకుండ భరియింపగభక్తిమస్కరింతుమా॥

చ॥ సకలచరాచరంబులను జంపగఁ బెంపగృజింపగర్త చా
 నొకఁడననొప్పు నీశ్వరుమహాక్షతురంగుని గాంగజూటు మేట
 చకగళుభక్తవత్సలు వికాలదయాళుమహాసలాఖ్యనా
 సుకికులజోత్తమా భరణుసోముని మేముభజింతుమెంతయున్ ॥

మ॥ అని ప్రస్తుతించినంబ్రసన్నుండై పరమేశ్వరుండు పాపభూయిష్టుంబగు నాబ్రహ్మ
 శీర్షంబు చిదిమిపెట్టి దీనినెటనేనింపడవైచి రండనిన వేల్పులర్థంత సంత్రభమంబున

చ॥ పుడమిని గొప్పిలోగడఁగఁబోవుఁడు భూమియునయ్యలార ! యే
 ప్పుడుకడుభీతు మీపునుకమోచిభరింపగఁజాలనంచొడం
 బడ కధికంబు కియ్యిడఁగ వార్పను మూఁడునుదక్కు లోకమల్
 జడధులుగోత్రముల్ విరిగి సారెకు నన్నియునట్లవల్కుదున్ ॥

గీ॥ అపుడుత్రిదశులు వఱినుమాధినాథు
 సవిధమునుజేరి యిది మోచఁజాలరెవరు
 దేవనీవెసమర్థుడవీ వెదిక్కు
 మాకనుచువేడిరనుకంపమదినిబోవల॥

మ॥ ఈశ్వరుండును జగదర్థంబుగా వారిప్రార్థనజనంజేసి కరతలంబున నక్కపాలంబు
 ధరియించి కపాలిమను నాచుంబువడసెనని మరియును.

క॥ తోలధరించినకతయున్ బోలించిన నబ్బరంబువు పైహమదిలోఁ
 జాలగఁదొల్లిగజాసురుఁడొంబున నురలగెలిచి యెదికుంపగుమన్ ॥

వ॥ త్రిజగమపద్రవంబుగావించుటయు నిందాది బృందారక బృందంబులు నిష్కపుర
స్వరంబుగా మరస్సరేశూభుని చెంతకుంజని పార్థిని. తదుష్టవందెటింగించుట
యు నతండును గరుణాతరణితాంతరంగుడై గజాసురునిపైదాడి వెడలితప
రాక్రమంబు సూపుటయు భక్తుండగునతండ్రుంబులకు బ్రత్యస్త్రంబులే యుమ
బోరి పో విగతవీర్యుడై ధరింబడియొ నప్పుడు భక్తపరాధీమానసుండగు నీశా
నుండు ఎనిమిదిగట్టకరిగి వత్సా ! వరంబువేడుమనుటయు నతండును వైరాగ్య
వంతుండై.

చ॥ కలన సమస్త దేవతలకన్నెలించెడు నంతలోననో
గెలిచితి ముజ్జగంబులబ్రకితకానిగైనాని యేలినాడ బు
తులంగని నాడవైసోవము తోడులదూగితినికటాక్షము
గలుగు తపంబొనర్చి ననుగట్టితనెందుగొఱుత నాకకా

చ॥ వరములిహమకూలములు ప్రాణములోనగు నెన్నియేనియి
స్థిరములు నేనుజేడ నవి ; దేవరకుండయపుట్టేనీ నా
శిరమును బాజరీయముగఁ జేయము నాయజనరీబుదాల్పుమి
వరుదుగ నెప్పుడన్నమృతకుండు వసింపగఁజేయమిశ్వరా॥

ఆ॥ అనుడు నట్లకాకయని భూతనాగుండు
సోమసిరమునటికిశూలమందుఁ
గ్రుచ్చియెత్తి యెలిచి వచ్చిలోలోక్కగాఁ
గప్పుకొనియే నపుడు కరుణతోడ॥

వ॥ ఆగజాసురుని శిరందెయిపుడు గణపతికి శిరంబై యుండెనని వెండియును

ము॥ గళగరప్రతిపాదతాస్య వివరోద్ధాంతోగ్రసిద్ధావ ని
స్తులశబ్దీకృతరోదనీకుహరుడస్తోకాగ్నిభీముగ్గదా
చలితప్రస్ఫుటహస్తుడత్యధిక దుష్టభూయ గుండుజ్వల
బ్వలనజ్వాల నిభాభనేత్రముఖుడవై నస్వకుండుగ్రుండై
మెలగఁగాంచి హరుండు వానినడచెకా మృత్యుంజయాభ్యాకుండై॥

చ॥ తొలుతమురాసురాత్మజుడు దోగ్ధులశాలి సురాంతకుండునా
జలగెడు రకసుండొక్కఁడు చిన్నతనంబునందండిజెంపెనీ
తులువయటంచునీర్ష్యహాతోగలహించి జయించుశక్తిమై
గలుగమిశంకరంబురిచి గాఢతపంబొనరింపఁ బూనుచుకా॥

చ॥ ఆవృత్తాంతంబంతయు వినినూరాంతకుండు సరభ సంబంధంబొచటజన్మసదర్శననందక
శార్దూలకౌమోదకీ ప్రమాఖదివ్యసాధనంబులుధరియించి సమరసస్నానా సన్నద్ధుండై
సురగరుడోరగయ్య రాక్షసాది సకలసేనాపరివృతుండగుచు గరుడనెక్కి వియగ్గ
మనంబున మురాసురకూర పరిసరధరణీతలంబునకుం జలంబునంజరి తరుగనకియక
గ్రిందుమీఁచునుంగానక శంకరగతమానసుండై మానసేశంబునరివపియించు నమను
మృశనునుపలక్షించి సహంత్రకంబుగాఁ జక్రించుషక్తివిక్రమంబునం బ్రయోగిం
చుటయును.

చ॥ ఆవియును భూవభోంశరమునంతయు నిండి సురారిగుండియల్,
చైదరగమండుచుక సరగజొంగటికింజమదేర భీరుండై
బెవరియతండు బెండువడిబెగ్గిలివా ! పరమేశ్వరా ! మదా
పదదొలగింపరా ! యనుచుఁబైబడి లింగము కాంగిలించుడన్॥

క॥ కనికర్తవత్సలుడగుగావున శంకరుడంతఁబోలిచి పొరిసకరుణన్॥
గనుగొని నెఱవకువత్సా ! యగవచ్చెడువిష్ణుచక్రమల్లవమింగన్॥

గీ॥ మ్రొగిరేత్తిమరిని బ్రోచిమించుహరుని
యెదురనిలఁబాలకెల్లరు బెవరిహరిని
నెనురనిడికొని శివునికు నెడఁదనెనరు
వాడవనిట్లనివిసుతింపఁదొడఁగిరపుడు॥

శ్లో॥ దాక్షాయణీప్యగులన తో నగంధయుతవక్షః కవాఃకలితః
శ్చక్షుస్సు పద్మలసవక్షయ్యకాంతి కరముక్షాధి నాథమకుటః
అక్షీణసశ్వజితయాక్షే భభక్షకమహాక్షోత్ర మార్ద్రగమనః
క్షాకకోబుధవిపక్షే ఘరక్షితజితాక్షః శుభందిశతునః॥

చ॥ అనిగీర్వాణులు గీర్వాణవాణుల మెందుగఁగొందాదుచుండు నంతలోవిష్ణుండు స్వ
ర్ణాబ్జ సహస్రంబున శివునకుంబూజగారింపం దొడంగె నప్పుడు శంకరుం డతనిని
యనుంబరయ నెంచిసహస్రంబునందొక్క సూనంబూనరిబుగివించె నది యెఱింగి
విష్ణుండను.

క॥ ఖంకరనఖరములవృడిఁ బరఁగెడుతన కన్నువెటికి వారకపూజా
కరపాత్రమునందిడి శం । కరు నెచ్చడివేడెనపుడుఁ గరిమలలారన్॥

నీ॥ కన్నిడిపూజించి తన్నువేడెడువెన్ను నకుఁబ్రసన్నుండై పినాకపాణి
యర్చనకోససహస్ర పక్షసహస్ర మొడినించెనావైష్ణవేక్షణంబు

చక్రార్థియైనట్టి చక్రకీజక్రంబు గారచించియుచు గి కన్ను మఱచి
దనరాదునట్లు దయజూచెనపుడువే ట్టులపిండుదేవర పొగడి పొగడి
గిజనివాసంబునకుఁబోయె నజుఁడు హరియు
శివుని, శివ, గంగఁ బ్రస్తుతుల్ నేయుచుండ
నల్లపరమేశ్వరుఁడు కృపాయత్తుడగుచు
నభయ హస్తంబిడుచు వారి నొదరించె॥

ప॥ అని మరియును హాలాహలపాన శత్రాక్రమంబును మహాప్రభావ భూయస్థుండై
యాలకింపుఁడు.

చ॥ తొలుత నురాసురుల్ గలసి తోరపువేడుకఁ బాలెవల్లిలో
పలఁ బరమావధుల్ విడిచివాసుకితఁ డల మందరాచలం
బలరెడు కవ్వమైబరఁగ నాయుమృతరంబును బొందగోరి పెం
బలిమికద్రచ్చుచుండఁ బ్రభవంబయి మించె హాలాహలం బటన్॥

ఉ॥ హాలహాలనలంబు జగదంతర మింతయు తేకనిండియున్
జ్వాలల సర్వజంతు తలినాశముచేయఁ గడంగుడుం గడున్
వేలుపుల్లె నాత్రపడి విష్ణునిఁజేరి యుపద్రవంబు త
త్కాలజ మంతయుం దెలిపి కాపుమటంచును వేడిరెంతయున్॥

గీ॥ వెన్నుఁడమ్మాట నిని లొననెన్నుకొనుచు
ముజ్జగంబులు నిండంగఁ బొంగునట్టి
హాలహాలబుఁ బ్రతీక్షించి హదలిపోయి
వేలుపులఁజూచి యిట్లునువెగడుమాట॥

గీ॥ కన్ను దెరిచిన సర్వంబుఁ గ్రాగిపోవ
నాచరింపగ శక్తుండు హరుడతిండు
గాక తక్కిరులేవ్వరీ క్రంతుమాన్యు
జాల రాతని శరణంబుఁ జనఁగవలయు॥

చ॥ అనుటయు నెల్లరుంగలసి యాపరమేశ్వరు చెంతఁజేరి యో
త్రిణయన ! సర్వలొకపతి ? దేవ ! మునీశ్వరవందనీయ ! మే
మనదలమై క్షదేక శరణార్థులమై భవదంఘ్రి పద్మమల్
గని కొలువంగవచ్చితిమి కన్గొనిమావెతల్లెఁ దీర్పవే॥

గీ॥ చావులేకుండఁ జేసెడు శశ్వదౌష
ధమును మేమందగా నెంచి దారితప్పి

పాలసంద్రము మధియింది పాల్పడితి

మధిక విషవహ్ని కీలల కవధరింపు॥

క॥ లోకములు పదియునాలుగుఁ | జీతాకుంబడియె సకలజీవేశ్వర ! మ
మ్మికరణి నూరకుండక | గూఢం బాపింపు బ్రదుకుమార్గం బభవా॥

క॥ అని యెన్నోవిధములఁ ద | న్ననయము వినుతించు దేవతాధీశుల పె
గనికరమునఁ గన్గొనుచుక్కఱనిహాలాహలమువట్టి చయ్యన మ్రింగె॥

గీ॥ ఆయుష్షప్రవశాంతిగా నమరులెల్లఁ
దొంటియట్టులమధియింపదొడఁగి రంతఁ
గామధేనువుతోఁ గల్పకంబుతోడ
నచ్చరలతోడ లచ్చితో నమృత మెసఁగె॥

ప॥ మరియునందునైరావణోచ్చైశ్రవఃపభృతులతో చంద్రుండునావీర్భవించెనంత విషపా
నంబునంజేసి వివశుండైపడియున్న శివుని కుష్టోపస్సహారార్థంబుగా నురాసురులు
శిరంబునగంగఁ గట్టి చంద్రుంబెట్టియుని రంతరాభిషేకంబు నొనరించుచుఁడిరనిపె
డియును.

చ॥ ఆమృతము పుట్టివట్టి సమయంబున నేలుపుల్లెవంచనా
క్రమమున సోమముకలను గన్న మొగంగి హరించివారికి
కమృతముఁదారెమెక్కుటకు నాయితమౌట గ్రహించి సోమలు
సమయమునందు దేవగల సఖ్యము వీడి పరాక్రమంబునక॥

ప॥ పైబడి ముష్టాముష్టించాహబాహింగచాకచిం బెరిగిపోయచిండిరట్టి సమయంబున
విష్టుండు రాక్షసుల కమృతమిడిన పాములకుఁ బాలుపోసెనట్లవునని వారినివందిత
పందలంచి.

మ॥ తరుకుం బంగరుదాలు డీలిడెడు మేల్ దైవారు నెమ్మేచునుక
గులుకుంగుబ్బలు వాలుగన్నులును విన్నుంబోలులేగొను సెం
దెడుబార్యెండుక లిందుబింబము పస ని్నిందించు నెమ్మోమును
గల నారీమణియై రమాధవుఁడటక గవ్వట్టెనప్పట్టునక॥

ఉ॥ మోహినియై సమీపమున ముచ్చటలాడుచు నున్న వెన్నునిక
మోహపరాత్తులై దనుజు పుంగవులెల్లరు నల్లఁగాంచి సెం
దేహములేక సుందరిగదే యని పోయనినిశ్చయంబునక
దేహము గీహముకముటది రెంపున లోన గ్రహింప నెంచుచోక॥

ప॥ జగన్మోహిని యగు కృష్ణుండును వారీచేంతకు డక్ష్కుచు దాగుచుం దాదుచుం బో
యి, మీలో మీరేల యూరక వాడుపెట్టుకొనియెదగు నేనుమద్యస్థురాలనై మీయి
రుడొటంగులవారికి నవ్యతంబు పంచియిచ్చెదనని వారి, నొడంబరచి దేవదానవుల రెతి
తుపంక్తులుగా వేర్వేరం గూరుమండలబెట్టి వంశనాక్రమంబున నవ్యతంబసురుల
జంబోయక మరలకుం బోనెనంతలానె॥

చ. అమృతము గట్టువేళ హరి యౌసురవైరుల కీక వంచనా
క్రమమును బూని తా నపుడు గ్రన్నె మోహిని యై తగిల గళ
త్రముగను శంకరుండు గొని దానిరమించె శాస్త్రయుక్
సుముఖుడు కాలభైరవుండు నుం జగ మెల్ల నెటుంగ నై రటక॥

క. హరిహరు లప్పుడు ప్రకృతి శ్వరభావము నొంది సకలజగములయందుకొ,
బరివర్తించిరి గావునఁ బరీక్షింపగ శంకరుండె ప్రభు వండటకుక

ప. అనియునుం గాక మరియును॥

కా. ఇచ్చాశక్తి యొకండు తొల్తును నిజాహీనప్రభావంబునకొ
స్వచ్ఛందక్రియ సంభవించి భువనాంతర్భాగమం దెవ్వనై
నిచ్చు దీర్ఘసమర్థుడైనపతితో నేకత్వముం బొందఁగా
నచ్చారతఃపదమందునం దలఁచి బ్రహ్మం జేసె నొక్కొకలోకా

గీ. చేసి యతనిఁ దన్నుఁ జేసట్లు మనిషేఁ

నలఁడు శక్తిహీనుఁ డైనకలక

నన్తుఁడెల్ల వేను ముచ్చాటికిని నిన్ను

గవయఁ జాల ననిన కలకేక్తి.

గీ. ఘోరస్త్రోగ్ని జ్ఞావిని భస్మయగను

జేసి నారాయణుని సృష్టిచేసి నన్ను

గలియన మంచును వేడ గాఢ దలఁకె యాతఁ

డట్టె పలికెను బలికిన శక్తి పలికి

కా. అంతకొ రుద్రునిచేసి తన్నుగవయకొ బ్రార్థింపగా నాతఁడుకొ

స్వాంతంబందున చింత చేసియనె నాశక్తి స్వరూపంబుతో

గాతొ నీదగుఘోర వేతము నొసంగక జూచిలే సోకు నే

నంత న్నీకుతుకల్లు దీర్చుటకునై యత్నంబు గావించెనకొ.

చ. అపుడు నట్లకాక యని యాయమ యెంతయు సంతసించి తా

దనది ఘోరస్త్రము నువారత నాశని కిచ్చి నన్ను నీ

- జనితనుగా గ్రహింపు మని ప్రార్థనం బచరించు మంశగాఁ
గనలి యతండు భస్మమును గా సలిపెం దిగతంట నానినికా.
- భ. సలిపి తదీయభస్మమును సాముగఁ బోవులు రెండు చేసి యం
దుల నొకటకా భవానిఁ దమితోఁ కడనొక్కటి క్రిసరస్వతీ
లలనలఁ జేసి తొంటిచెలిలాలనముల్ గని తావరించి పెం
డిలిమయి కోర్క లూఱి బ్రకటింతుమనుండె మహాత్మ మైతయి.
- క. లచ్చిక్ష్ణ బలుకులవెలదికి నచ్చివనుగ లేచట వేసి నలుపుపడుదురో
ముచ్చటలు దీఱి నంచర్చి యచ్చట నలభస్మరాసు లారసి యంతకా.
- క. ఒకభస్మరాసి హరి వే రొకరాసికా కిధి జేసి యుల్లం బలరకా
ప్రకటముగ వేడునాల చ్చికినికా భారతికి నిచ్చి చేన్చెన్ భుభముల్.
- చ. హరుడు హరికా విధాతను బ్రతుత్నమునకా విరచించి యట్లు వా
రిరువురకుం బ్రపోషణము సృష్టియు నాఁ బను లప్పగించియొకా
నిరతము వారి నందుపయి నిల్పి కృతుల్ గ్రహియించు చక్రదు
ష్కరమగునాశనక్రియ జగంబునఁ దాను వహించె దక్షుడై.
- చ. ఇట్లయిన హరి విధుల వలన లోకంబులు తోకేకులు నేర్పడియెనని పెడియొ.
- గీ. హరుడు సలిపినన్ని వరకార్యములలోన
తొరలేశమంత సలుపలేడు
తొరిసలిపినన్ని సత్కార్యములలోన
నలువలేశమంత సలుపలేడు.
- చ. హరి నరసింహ మూర్తియయి యద్దనుజుంబరి మార్చి నాకుని
ద్ధరనరివత్తురే యెవ రుదారత నావుడు బ్రహ్మపుత్రుచే
హరుడు నెటింగి యుగ్రుఁ డయి హమ్మని శారభ రూపధారియై
హరిని నణంపలేదె యతఁడల్పుడె నాతని నెన్నశక్యమే.
- చ. హరియొక గండభేరుఁడమహాభయరూప ముదాల్పునంతలా.
హఁడొక సాకు వలబయి కృధానల భీషణరోవ మూర్తియై
పారిపారిఁ గూల్చుడే యతఁడు పూజ్యుఁడుగాడె మహామహుంశనకా
బరగినవాఁడుగాడె బుగవర్గము మేలని సన్నుతింపదే.
- కా. ఎవ్వండక్షయఁ డప్రమేయుఁడు త్రిలోకేకుండు సర్వాత్మకుం
డెవ్వందా నిరవగ్రహుండు సకలాభిష్టార్థ సంఘాయకుం

భగవద్విలాసము.

- దేవ్వందాశ్రీత రక్షకుండు వెలిలో నెవ్వండు వెల్లాండునో
యవ్వాని నిమిషమేటియం చుచుదిలో హరింపరే భూసురుల్.
- మ. హరుడే కర్త హరుండే భోక్త హరుడే ప్రాణంబునుం బ్రాణియున్
హరుడే దాత హరుండే నేత హరుడే నానాప్రపంచంబులున్
హరుడే సర్వము వానికన్న నబువైనం భిన్నమే లేద యా
హరుణ్ సర్వజగత్ప్రభుండయిన వేల్పంచాడఁ గాఁ జెల్లదే.
- వ. ఆతందు మహానభావుం డతనిమాహాత్మ్యం బభివర్ణించుట కవ్వారునుంజార రీయ
ర్థంబు జేటపడ నొక్క యలివాసంబు గలదని చెప్పటయును.
- క. విని సంతసించి నైమిశః వనవాసులు నూతుఁజూచి పరమాదరులై,
మూనినిసర తత్కథాక్రమ మునువినుపింపవె యటంచు ముగివేడుటయున్.

అశ్వాసాంతము.

- శా. రంగాంబోదర శుక్తి మాక్తికమతి ప్రాంచద్గుణ సూత్ర ము
త్తుంగోజఃకలితం బన ర్ఘముజగత్ స్తోత్రార్థరాజాధిరా
ట్పుంగారా భరణాయ మానము సుమంత్ర స్వాతిమేఘాశ్శృవం.
బంగోత్తుంగము వేంకటేశ బిరుదాభ్యాతరంబు వర్ణిల్లుతన్.
- క. దినదినము తనదుపంక్తిని । బనితములగు పంచభక్త్యపరమాన్నరంబుల్,
జనులకుఁ దృప్తిగనిడునా । ఘనునిం బోషించుకాశి కా విశ్వేశా.
- మాలిని॥ నిరుపమగుణకోశా నిత్యసత్యప్రకాశా । వరసురకలనాశా వాసుదేవాద్యధీశా ।
పరిహృతభవపాశా పాలితా త్తీయదేశా । సరసహృదయవేశా సర్వలోకేశ్వరేశా॥
- గద్యము॥ ఇది శ్రీమదాధునాతనాథయీకవిమిత్ర, వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర, సమాశాధిత
బిబుధకాజి, శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి కవిరాజ ప్రణీతంబగున భగవద్విలాసంబును
మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

భగవద్గీతా సము

తృతీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీమీట వృద్ధయశ్వరు | నేమియి నేవిండ్రిమించు నడితగుణునా
శ్యామాపంతులవంశజాఁ | బ్రేమక రక్షింపుమెపుడు శ్రీవిశ్వేశా.
- వ. అవధరింపు మక్కిధనుండు శానకాది మహామునుల కిట్లనియె నట్లుకంఠండ్లు
సకలజగదాధ్యుండై ప్రవలికంపుచు.
- క. తనలోనచన్న చూపుచుఁ బునముగఁ దపియించుచుండి కృతుభుగ్వరులకా
గనికరమునఁ గాపాడుచు | ననయము వలికంచు వైభవాంచితుడగుచుకా.
- క. సృష్టి స్థితిలయముల పని | నిష్టముమైయుఁ దానుజేసి యితరులచేతకా
స్పృష్టముగాఁ జేయించి వి | శిష్టుండగుచుండివెలుగు శ్రీమీటంగకా.
- వ. ఇట్లఖిల జగజ్జగీయమానుండై సర్వోత్కృష్టుండై ప్రకాశించుచు,
మ. ఒకనాఁడిందుధరుండు పార్వతీయుఁడా మల్లాసమేపారగా
నకలంకంబగు వెండికొండపయి నింద్రదాదుల్ మతుల్ నేయగా
నికటంబందున నందికేళుఁడుతగకా నిందోలగంబుండె ను
ప్రకట ప్రాభవవైభవంబుల జగద్వ్యాపార పారీణుండై.
- వ. అట్టివృత్తాంతం దాకర్ణించిత్తీశ్వర సరస్వతీశ్వరులా సమయంబునం దారునుంజో
వలసినవారు గావున వేటువేటుదారుల నక్కులాస శిఖరంబునకుఁ బ్రయాణంబయి
రంత.
- శ్రీ. నీలంపుటాఁడా. శ్రీలింపగాఁజూచి హొంబట్టురెంఁటెంబు డంబుమీజి.
నునుబోరకాస్తుభ మనుపేరుమొయిలగొొక్కరుమొయిలగునాఁ గరముదగర
కెంకేలడలకట్టు సింగచివలమురి గుడుసువాల్లుదెయ్యను గొమరుమిగుల
నెలమిదేవేయరై కలిమితేమయనీల యునునేలచామయూఁ దనరఁగొలువ
మొగి సనకసనందనమఖి మునులుపుగిడ
మేరువునబోలు గ. గ్రహమమీదన నెక్కి
నిండుకైభవ మేర్పడ వెండికొండ
తండకరుదెంచె దనరాజధానినుండి.

పదియాయవన్నె మేల్పసేడినిబురుకించు నేమ్మనుమరువా నిగ్గుదలువ
 ముగుహావళిఁబోలు నలుమోములనునాల్గు వేసంబులరవంబు విస్తరిల్ల
 పెన్నలన్వదఁజల్లు చిన్నిబాబినీకేక గలకాంతమాములఁ గంతులిడగ
 బంగారుగాదెనాఁ బడుబాజ్జవిద్యా భసంభంతయునునిండి డింబుమీఱ
 భారదాది మునీశ్వరుల్ చేరికొలువ
 మిసిమి నిగ్గులుగమనంచ మీఁదనెక్కి
 నిందువైభవమేర్పడ పెండికొండ
 దండకరుదెంచెదనరాజ ధానిమండి.

చ. హరియునజుండు నిట్టులమహావిభవంబున సర్వసేవలున్
 బరువడినంటికాఁ బరమభక్తి రతిన్వడి పెండికొండకున్
 గిరిగుణగోల్వవచ్చి యటఁగించడుపారతరమందు వస్త్రు సంత
 భరితములైన గేహముల వాసముచేసిరి కొన్ని వారముల్.

గీ. ఇట్లుకలాసగిరిచ్చెరిత పెసక మెనఁగ
 నిరుదెలుంగుల వార లహీనగతుల్
 విడిసియుండగ నొకనాఁడు వీరువారు
 నంచగలసి యేమియొ ప్రసంగించుకొనుడు.

క. వేనక్కువ వేనక్కువ । నేనెంతకుఁజాలువాడ నీకేఁడులలోన్.
 వేనక్కువ వేనక్కువ । నేనెంతకుఁజాలువాడ నీకేఁడులలోన్.

వ. అని వాగ్వాదంబు జరుగునమయంబున నయ్యిరికారమణుం డప్పరవేష్టిక్కు మొ
 గుంటై కృథానలవంధవ్యామోహ మానసుడై ధిక్కరించుచు నిట్లనియె,

క. ఎల్లవరాచర జగముల । నొల్లంబోకుండగాచి యోమెననెపుడున్
 జల్లనిమాపుల బాచెనఁ । దల్లముగాబిడ్డలట్లు దెలియవె వత్సా.

గీ. కడుపు చెడఁబుట్టిలినినాకుఁ గొడుగురూపు
 లోడనున్నట్టిదాయపు లోడరిసీపు
 నన్నుఁ గలహింపనుంటిని నలువ ! శండ్రి
 పెద్దయనుమాట పెడతలఁచెట్టి తొర,

క. నాలుగు నోగులునిండన్ । పారీశంఖమూసఁబోసి పాలించితి నా
 పాలనిమి మచ్చరింపం । జాలితివేమందునిన్న సత్పుత్రకుఁడా.

4. శండ్రియగునన్ను చెనరింపఁ డలఁచిరీపు.
 గ్రుడ్డు పిల్లను భ్రమియింపఁ గోరినట్లు

చెప్పినపుడుందు వచ్చినచెవులకన్న
పరుసవచ్చిన కొమ్మలే జూడియనుచు.

మ. త్తకోకి॥ వానియంతయు లేకకూతునుఁ బట్టికూడి చరించునె
వేవివేకము లేకయిట్టులు హీనమానసమూని న
న్నవిధంబున ధిక్కరించుచు నేనెమెటి నటంచునుం
టివలావలఁ జూడవంతయు నెంతవెంబరవిత్తువో.

ప. మరియు నాప్రభావంబు నాకర్ణింపుము.

సీ. వెనుచేపనైతొలి మినుకులేక్కలికాని అక్కసేపన్నీట తానినాడె
తాబేలనైనీటఁ దతికొండమునుగ కుండగ నెత్తివీపున చాపినాడె
పోత్రినై పోతాళమునదూరి ఖరగింకంటిసోకునిజావు గొటి నాడె
నరసింహమూర్తి నై పరఁగిభక్తులఁబ్రావ గుర్రునొక్కేల్లిఁ దఱగిసోడె
వడుగనై యబ్బలింద్రు నుక్కడఁచినాడె
భార్గవుడనై దురాత్ములఁబాపినాడె
రాముడై రావణాదుల రాసినాడె
బలుడనై కంసముఖ్యులఁ గెలిచినాడె

గీ. బుద్ధుడైధర్మముల నారు పోసినాడె
కలికినై దుష్టులనుజంపఁ గడఁగువాడె
మరియు నెందఱినే దుష్ట నరులఁగూల్చి
నాడె జగమెల్లఁ బోచినవాడె నేను.

ప. మరియు నాయనుగ్రహంబెట్టి దంటివేసె.

సీ. మకరిచే మదమరి మఱిగి మఱిగి వేడఁ గరిరాజుఁగావలెఁ గరుణతోడఁ
జలపట్టినవము చిక్కులఁబెట్టుసోకుల గెట్టిగాధేయు రక్షించినాడె
నరులువటువలాల్య హక్యన్యాయుక్య మనమచదురున మనిచినాడె
జనకుచేగటకటచునివేగు ప్రహ్లాదుగొదదీర్చి ప్రాచితి గొఱుతోడ
మరియు నెన్నియే సావదల్తాన్నిజగము
సారసోరకుఁబ్రాచితి జలజగల్భ
యేవిధంబునఁజూచిన నీవునాకు
వంతునత్తునె వేయవవంతుకైన.

ప. అనిపలికిన రోషకషాయితేక్షణుండై కటకటంబడి యయ్యెఁగోకులను పలికించు
చు నుపాలంఘనపూర్వంబుగా సురశ్రేష్ఠుండిట్లనియె,

క. ఎల్లవరాచరజగమూట | దెల్లముగా నేనుజేసి తేలింపుదఁగా
కల్లగట నేనుదేవుడఁ గల్లయొకింతయునులేను గా కనులాక్షా.

గీ. కడుపు చెడబట్టితంటిని వెడఁగుమాట

వీకు నేబిడ్డననుమాట నిజముకాదు

నిన్ను నన్నును సృజయించి యున్నవాఁడు

దేవుడొకడుండె వాఁడునేనె వెలసితి.

ఈ పెద్దను పెద్దననుచు నీ | పెద్దటికము వాడుకెలన వివరించితి హ

పెద్దవడు పెలుతొనెఱసిన | పెద్దయగుండగునె పెద్ద విజ్ఞుఁడు గాఁడే.

గీ. కానిపోనీయటంచునే లేనిపోని

గౌరవమునీచు తలఁపెట్టి కార్యకలన

మెలఁగు మండుడుఁ దప్పయ్యె మెల్ల మెల్ల

నేకు మేకయు బిగిసిన బోకవచ్చె.

నీ నీహవివరసలు వాసాయుగరావే మేనత్తఁగో | కామించినపుడు

నీనిష్ఠ నియమముల్ నెగడొంద గాతెడె శ్రేతలయిండ్లలో ప్రేలువపును

నీసర్వముర్యాద లేపండియుండవే వెన్నలుదొంగిల వెడలునపుడు

నీపేర్పొత్తిష్ఠలు రూపింప గారావే గాజులుదొడిగొనె గ్రాలునపుడు

మాటలకు నేమి కలుపువో బూటకముగఁ

గల్పనలుచేసి ప్రోగులు గా సీరంగ

నీకురెన్నీని జెప్పనొ జేతకా ది

తెరుల కెఱుగింపనందలు గురువు తొర.

ఉ. పెంచెన విష్ణుపంబులని బ్రొకములాడితి వింక్షవట్టునే

నొంచి సృజంపకున్న మరియే నిభరించెద వీవుచెప్పుని

ర్తించిన గోడగన్నుదుచు మించినఁగాదొకా చిత్తముల్ విని

ర్తించుట లన్ని తేసియొక మేల్గానఁ జాలునెయ్యవిచిత్రముల్.

వ. అని మరియు నాప్రభావసామర్థ్యంబులు ననన్యసామాన్యంబులు.

నీ. వేదకాస్త్రాది సద్విద్యలకెల్లనా కడుపుమేల్ జాలువా గనియెసుమ్ము

వాజిమేధాను లధ్వరములెన్నియొ జేసి భుక్తిగల్గించితి బుధులకెల్ల

నంతలింతలుసేయ నింతలంతలుసేయ నాచేత్రివారెనూ నలుపుమీఱు

భుక్తియుక్తులొసంగి భక్తకొటల నెండటిన్ ప్రోచినది జగద్విమలమెకద

మతియు నేన్నేని సత్క్రియల్ నెఱపిజగము
సారసారకుఁ బ్రోదితి సారసాక్ష
యేవిధంబునఁ జూచిన నీవునాకు
వంతువత్తువె పేయవవంతు కైన

క. త. యొందోరులు నేను నేనని కలహించుకొనుచుండవవసరంబునఁ గలవప్రీయం
డగు నారదుం డదియంతయుని గన్నులకటవవోగ సంగోనుచు నెన్నటికిం దీఱుట్లు
నెడనెడవారిం బురికొల్పుచుం బోరించుచుండెనప్పుడు.

క. ప్రళయనల సదృశుండై జలజోద్భవుఁ డపుడుమండి చయ్యవనైజం
బలఘుతరంబగు నస్త్రీమా! చలియింపక తేగిచివిడిచె జలబాక్షుపయిక్.

క. ఆదివ్యాస్త్రీము మండుచు! నాదేవాధీశుమీఁద నడలుదు సతఁడున్
లోఁజాలిసి దాని నడఁపఁగ! నాదిత్య నిభంబుచక్ర మదరించె వడిక్.

క. ఆచుట్టువాలు మండుచు! సాచతురాస్యాస్త్రీ వరము నారసేదరియిక్
వేదనిగదియైదు రెంటికి! భూచక్రము సంచలింపు పోరయ్యెఁగదాన్.

చ. అట్లు ప్రళయకారానలాభిలజ్జ్వల జాలంబులం గ్రమ్ముకొని బ్రహ్మాస్త్రీంబును జ
క్రంబునుం గలసి యవక్ర విక్ర మక్రమఁబుఁం బోరుచుండెనప్పుడు.

మ. ధరగంపించెఁబ యోగేధుల్ గలఁగెఁ బాతాళంబు భేరిలైది
క్కరులుక్ మ్రొక్కి ననంతుడున్నడియె రిక్కత్ రారె భూమాధ్రమల్
గిరిగెన్విష్టుపదంబు పేలిపగిలెన్ వేవెల్లుతేవెల్లునున్
దిగ మేదంగతి దప్పిరెల్లకడలం దీపించెఁబెంజీకటల్.

క. ఇట్లుకాండ్రప్రళయఁబు వోయిన నెల్లరకు గుండె తల్లడంబుగానున్న నయ్యవసరరి
బున దేవర్షిప్రేరితుండై నారదుండు కైలాసంబునకు నిర్గమించి పార్వతీ పరమేశ్వ
రులకుని దద్యుత్తాంతంబంతయు నవిస్తరంబుగా నెఱింగించి.

కా. ఏచక్రాస్రము దాల్చి ముజ్జగములందే పొంది దీపింతునే
నాచెతక్ సచరాచరంబు జగమెన్నకరక్షణంబున నే
నాచూచాయలసర్వముం బొదలుచున్వర్తించు నానట్టిసా
ప్రాచుర్యప్రభవేనికిం గలదు పోల్పన్నే నెవేల్పంతున్.

మ. అనివిష్టుండును.

కా. ఆహా నాకరమంచ భీషమగు బ్రహ్మాస్త్రీంబు భాసిల్లునా
మాహాత్మ్యంబున సర్వలోకరచనా మార్గం బునిద్ధించె నా
కూహింపక్ సముదీ జగత్రయమునం దొక్కండు లేడెన్నసరి

దేహంబేమి సమస్తనాథుడను నేనేనా కుతూక్త్యండటుక.

వ. అని బ్రహ్మయును సర్వదా గర్వంబునం బ్రవర్తించుచున్నట్టివారి గర్వంబు సర్వరజుల
భిర్వంబుగాఁ జేయుచు నిష్పదైన యీజగదుపవ్రవంబుడిగింది రక్షింపజేయునన నట్టి
యగుఁ గాతమని పరమేశ్వరుఁడనును.

కా. అంతర్ధానమనాంవి సంభ్రమముతో నచ్చోట బ్రహ్మస్త్రివ
క్రకాంతర్భాగము నందునిష్ఠయుముగా నాకాశభూమధ్యమం
దంతింటేని కొఱంతలేనటులు లింగాకారమందాల్చి రా
ద్ధాంతాకాశమిటేని మార్గమున నందానిష్ఠివం బంచుడుకా.

కా. చక్రాస్త్రంబులు శుండు చెందుకడలన్ సర్వేశలింగంబు ని
ర్వక్ర ప్రక్రియనంటి మంటలుచుగన్ బ్రకాంతి నైకొంచుభూ
చక్రంబందున సోలి వ్రాతె నది భిష్వక్సేనహా కేకు శం
త్రేకాంతిం గొనిచూచి భీతిలింలాఁ దీంద్రంపనిర్విణ్ణులై.

క. ద్యావాప్య భవ్యవకాశం నీవరుసన్నిండబెటిగ నిది భూతంబో,
దేవరమాయయై మరియే! గోవింద్భూరం బటండుఁ దొట్టిలిరి సురలో.

వ. అట్లెల్లరు మామాకారంబు చేయుచు.

క. వింధ్యం బాణిడినట్టుఁ! వంధ్యవ్రత భండిగంత వసుధాంబరమల్,
సాంధ్యారణ రక్తిమగా! వంధ్యంబుగఁ జేయుచుండె భయదంబిడియో

గీ. హరియుఁ బరమేశ్వరునుజులై పరయవచ్చు
తేలవారికే బొరపొచ్చు మేలవచ్చు
నడమ నీయుప ద్రవమేల దొడలగునన
కొలుల కటంచు నెల్లరు జేతిలుగుదువ.

వ. అపుడు నారదుం జెట్టకేలకు హరి పరమేశ్వరు చెంతఁజేరి హరునిఁడతుం దనపో
యి వచ్చిన యువంతంబంతయు నెఱింగించి యోచనతాధీశులారా మీలో మీక
గు నీకయ్యంబు నివారింప శంకరుండీ లింగాకారంబున. మీ శ్రేస్తాస్త్రమధ్య మం
దావిర్భవించె జగంబు మీ మీ తారతమ్యం బెఱుంగుటకుఁద గినయదనయ్యె నెప్పుడో
లింగంబు నేజేడు భువనంబు లంతయుండునని తోచుచున్నయది. మీలో నెన్న
రేలింగంబునాద్యంతంబు లెఱింగివత్తువో చారయియ్యారేఁ దుబోకంబులం బూజ
నీయులు మామాసుభావులు భువనసుతుయుఁ వారునారిత కుతూహలా యత్తచిత్తు
లై తత్తరంపడి యిదియంతటి కార్యంబని గరువేయనొంది రంతట.

సీ. అంధులై నెక్కి యు నాచూర్వమడయ నేగ
వారియుఁగిరియై యధోభాగమరయ నేగ
కార్యమెట్లెన్నఁగాని లోకంబునందు
బట్టుదలమాత్రముడుగ దెప్పట్టునందు.

ఉ. మీదరయంగ నేగు పరమేష్ఠి యనేకయుగంబులేగి యు
త్యాదిరలీలఁ బన్నిదమెడంగులవం దలపోసితచ్చుమక
బాదుకోసంగ నీక వడిఁబాటుచు వచ్చుగఁబోయి పోయి తా
వేదరీకేదియుం గనక నెంతయుఁ జింతలవ్రవంతలంబుగోక

కా. ఎంతేమాదముపోయి యున్నరియైతా నేగంగ నౌభోటికా
క్కింతైనచ్చిన దావగిరిజ. సరపాలేయై కనంబుత్తనా
క్కాఁతుండింతనరావిచింతగొనివే గంతెట్టులేపోయిరాఁ.
జింతిల్సెయిచు వాచువంబుచు కడుం జేకోల దాటింపుచుకా.

క. తోలియుఁ దోలినవార్యము బాలింబడి సోలిపెక్కిడితలేక కడుం
దూలి నిమాన్యులు పుచ్చును నేలకుఁదిగలు దగఁబొచ్చి నిలువఁగలేముకా.

క. నలువమిఁదకెగ్గ నిలువసొప్పిననంత
నిలిచినిగుడతేక నగులుచుంది.

క్రింది క్రింది కిందు కిందుక గా వచ్చు
యత్నమునఁ బడంగ నయ్యెపుడు.

వ. హిరణ్యగర్భుండి ట్లనిచింతించె.

ఉ. వెన్నునికన్న మిన్ననని వేమకలోకము లన్నిమిఱియై
నున్నది సత్యగాకమిది యున్నదిదీనికి మీఁద నెన్నియై
నున్నవఘార్వ లోకముల హోయివియన్నియ దాటివచ్చివే
నున్నను నన్ను దాటి యిదియున్నదింతయు హోన్నతంబునకా.

వ. అని మరియును.

సీ. కైలాసగిరికేగి కాలేసనాథుని దర్శకంబొసరింపఁ దలప నేల
తలఁచితఁబోనేను దామర సాక్షుండు నెక్కిమైయచ్చట. గాగనేల
యాగితిఁబోమిన్న కౌశారికోవట్టి సరిపన్నదంబునో జటచనేల
జటదితిఁబోపోక చిటదితిలాడుచు నుచ్చుపైప్రసంబు విడువనేల
ధివచిరినిబాము విడ్డూరమడయ ననక
లింగశీర్షముఁ జూడనే లేవనేల

శేచిరినిబొమ్మ తుదమట్ట శేకయోగి
పోయితి నికేమిసేయుదు నోయితండ్రడి.

గీ. ఏమిసేయుదు దిక్కేవ్వరింకవనుసు
వదుగుదిగఁ బాటుచును మీదులరసికొనుచు
గ్రుక్కేకులుమింగు వానికాదిక్కుమండి
యరుగుదెంచు గేదగి యొక్కఁ డరయనయ్యె.

ప- ఇట్లుగాంచి తనమనంబున.

మ. అది కుభ్రాభ్రమో ? కాదు రాదిటకు, కుభ్రాంతుండో ? కాదిందులే
దది దివ్యాపగయేమో ? కాదది ప్రవాహం, బబ్బమో ? కాదుకా
దది నీటంబాలుపాందు, నందియొకొ ? కాదద్దాను నర్కాశ్లతో
నిది ధావళ్యము నద్దెసల్ నెఱచు నాకెన్నంగనో నేమొకో.

ప. అని యిద్దిక్కు మొగంబై దానిందిలకించునంతలో నదియనొకింతకాలంబునకుం గ్రో
మక్రమంబునఁ దనసమతుంబుసేరుటయు నతందు నద్దాని నీశ్వర శ్శంబునంబుండు
కేతకీకుసుదళంబుగా సిద్ధాంతీకరించిదానింజూచి యిట్లునియ్యె.

చ. అలరదు కేతకీకుసుమమా ! యెటనుండియె వచ్చుచుంటి నీ
వెలమివహించి శోభనమడంతయు దిక్కులు పిక్కటిల్ల నే
నిలవిడి యూర్ధ్వతాళముల కేగఁగడంగితి నేండ్లుపూండ్లుగా
నలసితిని యథార్థముదయామతి నానతి యిచ్చిప్రోవవే.

క. చతురాననుండ వేనాక । మతిమాలిన పనికిఁగడంగి మాత్సర్యముతో
మితమీటి దిక్కుమాలిన । గతిబడితిక దీనునన్నఁ గావవెనుచుమా.

చ. అనఁది యిట్లులంచనియె సార్యమదీయమహా ప్రవతేశానం
భయము శోచనీయ మదియంతయు నీకిటు విన్నవించెద
గ్వేమము శివోత్తమాంగమున నే వసేయించి వెలుంగుచుండఁ గ
న్గొని నయిరింపలేక శశి శోపపరివృతపాపదిత్తుడై.

పొగ్గర॥ ఈవే వేవేనిగా కీమృదుని శిరమునం దేకమై యిర్వురుండక
రావేయిజ్యోవ్యవైర ప్రహరణములాగిక్ రాజునే నీవుబండ
బావంక గ నిల్చనిల్వక దగదు తొలఁగుమా నాలిగేదంగియించునా
దేవుడీక్రియచుండక నిగిచివెలఁగాఁ డంపుమొదోచెతాతా.

ఉ. తొప్పదినె ఈ కంకరునితో శశిచేసిన చెతదర్పియూ
పాపి పరాంగ శాపగుండపాదకళంక పయాంకితుండు.

- రాపిన మేనివాఁడు తనకన్న మెఱుంగయి తావిఁజెందు న
నో పకయిట్లు చేసెఁగరుహోదధి గాదిలి నన్నుఁ గావవే.
- స. అననా మొఱ్ఱ నాలకించి యభవుం డొగాదుపో రమ్మటం
చన లేదూరిండ్లాడునైపురంఁగ సేటలున్న ప్పట్లనుం
డిననోడోనని వీడివచ్చితిని నాఁడే నేటి కన్నేఁడులా.
వినుపంబాలనుగాని పోయెయ్యగముల్ వేవేలునుం గోటులుకా.
- క. దీనత మైదిక్కెవ్వరిఁ గానకయిటువోవునాకు ఘనభాగ్యమునాఁ
గానంగబడితి కరుణా । స్థానము ! నన్నో ముగదవె తత్పరతమైయుకా
- వ. అని యనేకవిధంబుల జైవ్యంబుదోప విన్నవింపవశ్యేత్తకీ నుమురాజము ప్రసాదించి
చి మించినవేడ్కి నక్కమలా సనుండిట్లనియె.
- క. దోగియు జోగియుఁటాసిన । బాగుగ బసమంబుఁటాయి పగిలకా దోచెకా
వీగతి నాగతియొకఁడై । మూగెను మనకిదిదిక్కు- పున్నవతంసా.
- భ. అయినను నీకువచ్చినభయంబులేదు సేనిన్నుతలంబెఱ్ఱుకొని మన్నించెవ మనమెన్నటి
కింబెడబాయకుండునదియకాగనే నీ కినిలింగాగ్రంబు చూచివత్తునని యింద్రాది
బృందారక బృందంబులకడ నిందిరామండరునితోఁ బన్నిదంబు నుచివచ్చితి నెచ
టికావగింజలా నరభాగంబంత యయినరా లేదని నీవచనంబునందెటరెల్లంబయ్యె,
నాయంచవార్యంబును దిమ్మదిరిగి సొప్తుసిల్లినది, నే నింక వొకయడగు మేఱయేని
మీఁదికింజనబాల, అగమ్యమగోచరంబగు నిక్కడచిక్కుకొని చీకాకపడుచున్న
వాఁడ నిట్టియెడనుషాయంబొందునామదికింబొడగట్టిన యనిసేనీశివలింగాగ్రంబు
చూచిరా లేదంటి నేని పదుగురిలోనివ్వుబాటగు నెవ్వరును నా మొగింబైఁజూచివా
రుండరు గావున లింగాగ్రంబుచూచివచ్చితిని చెప్పెద. సాక్షివైనిపు నట్లచెప్పె
దవుగాక. అపుడు నాపంతంబుజెల్లి వెన్ననిగల్చినవాఁడ నగుదు. నన్నెల్లరు
మిన్నయని నన్నులించి సేవింతురనిచెప్పిన నంగీకరించిన దానితో చెరిమివాటించి
శిరమునందాల్చి యథాగతకృత గమనుండయ్యె నంతనక్కడ.
- శా. కోలంబైనరమేశ్వరుండు మిగుల గ్రావాడి బర్మాటం
నేలింబోలెను నేలగ్రాస్పికోనుచుం క్రిందనలోకంబులకా
జాలంబొచుచు సుంతయైనశ్రీమకుకా స్వాంతంబునఁగొంకకా.
కూలింపాదములంటఁగాచి వచనముఁగల్గునంతయొకా.
- ఉ. లక్షలు కోటులర్బుదములైన మహాయుగముల్ గ్రమంబునకా
వీక్షణసేయుసుంగడచి యేగగఁగిందికనేగియేగి మ్మ

దృక్షణచేయఁ దుక బలిపదంబునకవ్వలఁ జెర్చియో జగ
త్సత్తము లక్షిపర్వముగఁ దార్చుచుఁ బారములేక ధీమఁడై
గీ. తట్టకుద తట్టకేలకుఁ జట్టచివర
పట్టుకొలేక తనలానదిట్టచెడియ
గుట్టువిడిచెట్ట నిట్టూర్పు చిట్టుపడిచ్చి
పెట్టుచిట్టటు తోపకయట్టియేదను

గీ. తొమ్మగరిసెల పడఁజాల దిమ్మదియగు
తిరిగి విసిగి వేసారియూ కిరివరుండు
వగలఁ బొగలుచు నిర్విణ్ణుడగు మమిగుళి
నొల్లనోయి ముదంబరియుల్లమందు.

ప. ఇంతింతసరాని చింతాసాగరంబున మునింగి ఇట్లని పశ్చాత్తాపమునొందె
చ. మసియెఱువొద్దులన్న సటు మానుగ వ్రాసెడునట్టిమేటికి
జనకుఁడితండ్రితండ్రి నను సర్వజగజ్జనముల్ నిజాత్మలక
ఘనుడని సంస్మరించుచును శాటము గొల్పెద రట్టివేరు నా
ఘనతనుడక్కు లేసికొనఁ గానక కానిపథంబు వట్టితెల్.

గీ. ఉన్న గౌరవం బటుండనీయక వట్టి
లేనిపోనివతిన, లానినాఁడు
కొనరిముల్లుదీసి కొలుగొట్టికొనినాఁడు
నేను పెడఁగుమొదఁడు నైనవాఁడు.

ఉ. ఏటికి శంకరున్మొలుప నేనితివేటికిఁడ మ్మిచాలినాఁ
దేటికి వచ్చెనచ్చటికి నేటికి బంధము వైచిత్రంబులం
వేటికిఁబూసితిక గలనదేటికిఁజేసితి లింగమాలమ
పేటికిఁజూడవచ్చితి నిజటికవచ్చెను గర్త మయ్యయ్యో.

ప. అని విచారించుచుండు నవసరంబున.

మ. కనుఁగోనియ్యగిటి స్వరూపుడగు నాకంజాత ప్రతాయతే
క్షణుఁడా స్వామికి సౌరభేయ విలసత్కంఠిచ్చటాచ్చాదితా
యనమైశ్చంగ సముల్లిఖ ద్విపుల భూమ్యాకాశ భాగింబునై
ఘనమై బాలముఖానిలక్షుభితదిక్ష్వాగప్రచారంబునై.

క. కనికామధేనువనుచును | మనమునఁదలఁపొసిదానిమన్నించికడుక
వినయవివేకఘనీణుం | దనఁదగి నెకబమునకేగి హరియిల్లనియొక,

- కా. అమ్మ నేనాకయాధికము శ్లోకమునం గధికాంచి పేరానమ్మ
 నమ్మాడ్కిం జనుదెంచి న్యధాకానిబలన్ నీక్షించుచుండంగ నీ
 బిమ్మన వచ్చితి నన్ను బోయిటకునై యెంచుండియెందేగదో
 సమ్మాదంబునఁదల్చి తేర్పఁగద వా స్వాంతంబు శాంతంబుగన్.
- క. చతురాననుతోఁగలహం । బతుకువడంజేసి పఠినరాదుచునేనీ
 శతకంపుని పాదంబుల । క్షీతిఁగన్గొనివత్తుననుచుఁ జేరితింటకున్.
- క. కోటాను కోటియుగములు । నేటికిఁగడలేరెనిటకు నేవచ్చుటకున్
 మఱియగు శివునిపాదము । లేటికిఁగ పడవనింక సంతటిలా నా.
- క. సకల చరాచరజగములఁ । బ్రకటమ్మనఁబోచినట్టి పరమాత్ముడవే
 నకలంకుడ లక్ష్మీరమ । చికి రమణుడ గేశవుండ నీవెలుగఘోషి.
- ఉ. నావుదు గామభేనువు మనఁబునశౌరి నెఱింగియిట్లనన్
 దేవనినున్ గ్రహించితిని దేవరపాదములంటి రాకకున్
 భావఃసేయఁజాల తెలువంటిరునీకట రాకవమ్మెయఁ
 గావునవచ్చినట్లె చరగావలయుంగద నీకునింటిటన్.
- క. అతనియనుగ్రహమునకే । నకులితమాగఁ బాత్రురాలి సైవకతమునన్
 శతగతుని పాపపూ జాం । చితమత్తిసైయిటకువచ్చి చేరితిగఁజూక
- చ. నుదన్యున కాపదంబులున్న చోటినుండి యిటను వచ్చుటకు మహాయుగంబు
 యృదంబులకొలఁది నిర్దమించుననిన సతంచా దేవభేనువుంగాంచి నమస్కరింతి
 యిట్లనియె.
- ఉ. నాకపకీలికవచ్చు మరనాధులచెంగట శంకరాంధ్రులు
 స్తోకవతింగనుఁగొనమి చొప్పఁజేసెనియు నట్లుకానిచో
 ప్పేకరణిన్ ఘటించెదవా యేమియుపాయము సంతరించెదో
 వాణొనిప్రోవుమమ్మనను పాసవముఖ్య మురప్రపూజితా.
- చ. అనవుడు సౌర భేయియును నార్యచరాచర లోకజాలమ్మ
 గనుగొనునంత లోపునన కల్గగ మ్మొగనీర్గజేయఁగాఁ
 దసరినయిట్టినీవఁగఁ దక్కువయే వదిలెంచిచూడ నీ
 కును బ్రచుధాధినాధునకుఁ గొంతయినన్ దనుభేదముందు నే.
- చ. హరిహరులకు భేదంబులేదని నేదంబులు వేదశిష్యులును ఘోషించుచున్నట్లుని
 గావున నీవెహరుఁడాహరుండే నీవునీనాతనిపదంబులారయుటది యెట్టిది వ్యావ
 హారికపదంబునం బఠినదరిట్టివేని వినుము. నీహహకలింగ పాదమూరింబు నే

వింతివచ్చితివని నేనుసాక్ష్యంబేగలదాన నీంకిల వృథాయాసంబేల పూనకపు రాకముగ్గి పోవుకమునన నతండందులకంగీకరించి పుడుకుదొడుకుందొడుకొని యధా గతకృత గమనంబయ్యె ననంతరంబు.

చ. సురమునునీం బ్రహ్మంగలసి సాంఘలరారగఁ గొల్వడిట వచ్చిరి పరిమేష్టియున్ హరియుఁ జెచ్చెరనచ్చటి కచ్చుయచ్చటల్ వరపుచు లింగమూర్తమును బాదములుంగని వచ్చినారముం చదురుగ నెల్లవారలు నహాయమచున్ వినుతించుచుండఁగన్

వ. ఇట్లువచ్చి తాముపోయిచూచివచ్చి రనుటకుందార్హముగా నజాంఘను జూరి యుఁ గేతకీదళంబును గామధేనువును సాక్షులుగానవధరింపుఁడనుటయు నిందాబి దులును.

క. మొగలిని గన్గెని జలజజాఁగఁ దగజాపాజేతుశిరము నరసెనె యనఘా మొగలియును శివునిశిరముం దగిలిన నేసందునజాఁడు దర్శించెశివున్

గీ. సారథేయఁబోచి శౌరిపదంబుల్

కరసివచ్చె నట్టయనిన నదియ

యరసివచ్చెనంచు సాస్యముతోఁజెప్పి

లేనటంచుఁ దోఁకనూదిరిప్పె.

క. అనికూటసాక్ష్యమిచ్చియి । వనతోవకు వనజనాభు వరకేళికయొక్క ఘనసౌరభేయిగెల్పి । చిన వేల్పులుసంసయంబు జేర్చిడించునెడన్

వ. అంతపాలాక్షుండజీణరూక్ష కషాయితామృందై తక్షణంబు.

సీ. సకల చరాచర జంతుజాలముతోడ బ్రహ్మాండ భాండంబు పులిమేలు

ధరణీతలంబుపా తాళలోకముదాక భక్తుమటంచును బుగ్గిలిపేల

మ్యేధరత్రేణు లుట్టుతలూఁగుచుదల్లకొండులుగాఁగ ధరణిగుల

ఘూర్ణిలి ఘూర్ణిలి ఘూరంబుగానప్త వారికగుల్ మేలు మిటితూల

వేలుపులగుండె బద్ధలై వ్రేలిసోల

భూతనాథుని లింగ మభూతఫణితి

పతలుమనిరెండు ముక్కులై పడగనందు

భీషణాగ్భటి రుద్రుఁ డాదిర్చునంచె.

వ. ఇట్లాదిర్చునంచిన రుద్రుండత్యంత రొద్రురటున నసత్యనాదులగు నన్నలుపురొ భక్త సాత్కులఁగావించు గాకయనియున్న యవసరంబున నిందాదిబృందారకబృందం బు లాక్రందనంబులు గావింపుచు నిట్లని ప్రార్థింపందొడంగితి.

క. రక్షింపుము రక్షింపుము! రక్షింపుము పావకాక్ష రాజీవాక్షుర.
డక్షయుఁడు కశ్యపపుష్టిను! శిక్షింపందగనివా రజిహ్మగుఁయునక.

వ. అని మఱియును.

పీ. జయగిరీశ సుతేశ జయజితకీనాశ జయనర విజయేశ జయగిరీశ
జయజగద్భరణాశ జయకృత్సభవ శాశ్వతజయభవనాశ జయమహేశ
జయసర్వవిగ్నేశ జయగౌరవనవేశ జయరంపనాశ జయస్వాదీశ
జయ కలితరమేశ జయకృత్ బలనాశ జయశరణాశ జయనదీశ
జయసకల భూగతనిదేశ జయసతీశ
జయమనోజ్ఞ గగనకేశ జయఋషీశ
జయజగద్గత వృత్తోశ జయమహాశ
జయరతీశతను వినాశ జయమహేశ.

దండకం. శ్రీమన్మహాదేవ దేవాదిదేవా భవోద్భంభహృన్మనీమానాః నోన్యక్షభావా
శృణివ్యభిషిద్వాయుతేతోనయాతుండైశ్చిష పాతరచహిర్వాగ్నీపకర్షింబునక
సచ్చిదానందరూపుండవై, సర్వపూర్ణుండవై, సర్వవాక్యానామసాగోద త్యంతసూ
క్ష్మాతీసూక్ష్మండవై, నిర్వికల్పండవై, స్వప్రకాశలయనస్వేలునశ్వశ్వరా! సర్వపూ
ర్వా! నమస్తంబునస్తంభతంబై నేకాక్షిణ్ణా నామ తోకగావండినా నేకముదే
యలోకశ్వరా! నీకుఁగాక తయొక దేవులొకంబుల బ్రహ్మస్వ్యాదిరూపంబులం
దార్చి బ్రహ్మాండకోటుల వినిర్మించి, రక్షింతుమీరా! సుతేశా! భవద్వివ్యపూర్ణాదు
కంపాకటాక్షేక్షణంబుఁ గొనంగదె బాహుగురుండున్నగుండై వెలుంగందుటల్
రాజరాజాధ్యుడైపోలుటల్, శ్రీమృతేంద్రాస్త్రజండాపదల్ వాయుటల్, జేల్పలే
తరక్ష్యేశదావాగ్ని దాహంబునకా గ్రహణంబుటల్ గల్గెనున్న మహాశ్వేంద్రుంబులంతం
బులొకత్రయాతీతమత్యక్తతంబైన సర్వశ్వరేశుండ వెన్నంగ నీయట్టిదేవుండులేడం
దునిన్నెన్నివర్ణింప బ్రహ్మాదిదేవాదిదేవుల్ మహాభావులొకరంబుకా శ్రుతుల్ మా
టికింబాటుమాహోఽతితామేటులే పాటివారిట్లు పశ్యత్సమైయుడుటల్ మాసుభాగ్య
ంబు నీదానదాసానుదాసు లొముముంబ్రోరక్షింపు మోదేవతా చక్రవర్తి! ము
నీంద్రాంతరంగ ప్రవర్తి! నమస్తే నమస్తే నమః.

వ. అప్పుడింద్రుం డిట్లని ప్రార్థించె.

క. మనసిజహర లొకంబుల! కనయంబు నుపప్లవంబు నగుమన్నదిగా
వుననీకోపము శాంతిం! పనగు మాక్షయనీంద్రవంధితచరణా.

వ. నారదామిట్లుగిరి.

క. భక్తులు తస్మలానర్చిన భక్తరతులైనవాడను పారింపడొకో
యుక్తా యుక్త వివేకా భక్తింగను మెల్లవారి బ్రాచర్యదయకో.

వ. వడ వడ వడకు మ విస్టుండ్లిని విన్నవించె.

గీ. తెలియక భానమున శ్రేణు దేవుడనన
బ్రహ్మతో బంతముల నాడి ప్రతిపక్షమున
గట్టలాలిడితి నాతస్మ గావిపుచ్చి
కడుగు బారిందిపోవవే కాలుకంత.

వ. తడబడుచు బ్రహ్మదేవుడెట్లుని విన్నవించె.

క. కనుఁగానక పారిలోనే గనుమఁగలపొంది ప్రతిపక్షకొనినిన్నుం
గనలేక కంటినంతును వడటక మొఱగిరినెన్నుం బారింపుకొనా
వ. కేళకీ కుసుమంబత్యంత సాధ్వసంబున నెట్లునిప్రార్థింపం దొడండు
వ. నెలనన్నీ శరమందునుండి లొలగెన్వేదోయఁగా నీవు నా
పలుకుల్ జానుగులండఁ బెట్టుటతకే వర్తించటకొనోసిమి
దొలఁగకన్రోసి సమాగతుండనుజం దోదోడ ప్రేమించటకొ
నిలువ న్నేర కబద్ధమాడితి తంప్రే నన్నురక్షింపవే.

వ. కామభేనుట్లు విన్నవించుచోడంగె.

మ. నిను నే నేవయ్యుచ్చి వచ్చునెడనీ నీరేపత్రాక్షుడుకా
నను దర్శింపగఁగొంతవచ్చికడను శ్రీవేంగుబోశకపా
యెను నీవేయతఁ గాతఁడే న నినునీవే చూడకున్నాడవో
యని నిన్నితఁడు గాంచెను చరచింకొ చాల్చినిచాకింపవే
ఉ. అంతట నుగ్రుఁ దుగ్రమురవంతనసింపగలఁ బ్రకాంతుడై
కొంతపితామహుగది వికుంతపరింగిలహరిది సత్యవా
గంతకుడైతిగాన వినుమా యిక విన్ను జగత్తయంబునకా
సంతస మొప్పు నెవ్వరు నజ్ఞునముగొల్వక యుండగవుతకా

క. అని సారాయణుఁగవిని! శ్రును నేవొంటైన సత్యమును వీడితిరిగా
వునీవు ప్రతిపక్షింగుని! మనుజులకుఁ పుట్టుమంతు మా ధరలోనకా.

క. కేళకీ గన్గొని యెట్లును వాలోఁగలపొంపవచ్చి నలినోదయ సం
ప్రీతిక నడిమిరీదిగా! యేతతపాచార్పరీ విడియెగుకనీకుకా.

వ. చేసేభేనువు నుడఁడెట్లు

గీ. హరి! నాకును భేద మింతైనలేద

టన్న భావనచే నీవు నన్నుఁ గాంచె

హరియటఁచాడితివిగాని యెం దసత్య

మున్నదనికాచె తోకతో నన్నలిడవే.

చ. అట్టి నిన్నిష్ఠుని నుపఁక్షింపమందెవరు గాక మని శపించెనప్పుడెల్లరు నొప్పుకొని
యి యపరాధంబు నైచి రక్షింపుమని ప్రార్థంబుచయు మమామహాత్మ్యంబు మే
డియుం గురుజాతరఁగితాంతరంగుండై.

గీ. జనులు పూజింపమందిన ఘనఁడె బ్రహ్మ

పుడమిఁబుట్టిన క్షుణ్ణుఁడు పూజ్యతముండె

కూటసాక్ష్యమొనఁ గిన గోవువరమే

కల్లలాడిన గేదంగి ఘఃతరంబై.

చ. మరయు నిక్కేతకి కుసుమంబునకు నొక్క మహాశివ రాత్రి దిసంబున మృతమౌ మది
యా రాధనంబున కత్యంతాద్భుతసంప్రాప్తమగుం గాక దానందేసి సంతత పూజా
ఫలంబు జనుఁకుం బ్రాపింపుత మాసారభేయసాయంబత్యంతభక్తితత్పరగావున దీ
ని మాముజా మటకన్న వెనుకఁబాదిన వేయొకఁడునుండుల పుణ్యఫలంబు లొలుపాం
దుగావుత మనివరంబులొసంగి వెండియు.

క. నేనెక్కువ నేనెక్కువ! నేనెక్కువ యనుచుమీర లేవేళనుచు

రాజ్యనసములఁ గలహిందిరి! గానం గారేక పృథువు కలజగము లటక

చ. అని పరమేశ్వరుం డెల్లరసంభావించి తనమాక్తిమున సంహరించి యంతర్ధానంబు
నొందె. బ్రహ్మ విష్ణుదులు నింద్రాది పృందారక పృందంబులును వారదాదిమూర్తి
దంబంబులును బపరమేశ్వర ప్రభావంబుఁ దృణకంబని ప్రస్తరింపుచుఁ దుల్యతను నివా
సంబులకు నిర్గమింపిరిని దామహ్మణి తానకాది మహర్షులకుం జెప్పి హరిత్యక్తుండు
న వెండియు.

గీ. హరిహర జల తాతతన్యఁబుద్ధివ

లేటలేల్లముగామోటుఁ డలి నెనోట

తజునికన్నను హరి మేఁటి యతనికన్న

హమఁడు మేఁటి యటంచుమీ రున్నె నుడి.

చ. సకల చరా చరంబులను జూపఁజేప సృజింపఁ గర్తయై
ప్రకటితసప్తహాస్యమున భాసించుమందెడు భూదశేఖర

దొకరుఁడె వేల్పుగాక మరియొప్పని చప్పని వాని వేల్పులే
యింక నితరాధము ల్విడి మనీశ్వరులార భజింపుఁదాతనికొ.
క. అఁశౌనకాది మునులకు వినిమించెను సూతు డిల్లు విరయమునోనియి
పూయ భగవద్విలాసం బమనీగ్రంథంబుపూర్వ మందునభక్తికొ.
చ. విభ పురాణసారము నవీనకథాగ్రధి తంబునుకొ సువా
శివమహిమాధికాస్పద మశేషశేషవిభోధికంబు నీ
ప్రవిమృగద్య పద్యుచిరంబగు కబ్బముభక్తిప్రాసీకొ
దవిలిఫతిందిన నిర్విక దానసింక బరమార్థసంపదల్.

ఆశ్వాసాంతము.

చ. ఘనుడగు శ్యామపంతుకుల కంధి శశాంకుఁడువేంకటేశుఁడొ
పొనరగ సప్తసంతతులఁ నొందదలంచి కుతూహలంబునకొ
ననుగడు గౌరవించి కృతి నబ్బుగ దీవనవేసి చెప్పు మం
చన నిటు చెప్పినాడను దయామతిఁజేకొనజేరరాత్పరా.

చ. ఆశ్రముకు లక్ష్మణాహ్వయ గుణార్ణవపూర్ణశశాంకుడై ధరకొ
దనరెడు వేంకటేశ్వరుఁడు నకొ దనచెంతన నిల్పుకొంచు నిం
తను సురశైలమతగ నొనర్పగజాలినమేటిసఖ్యముం
గనుద మనీయ నీకృతనిగట్టికొచేకొనవయ్య శంకరా.

క. శ్రీమదనుమాత్యకులరః త్నాకరుక్తివేంకటేశజామాకరునికొ
జేలొని ప్రోవుము గౌరీ రాకేందుముఖీశ లోక రచనాధీశా.

మాలిని కుకరినుత చుత్తా సూరికాంతాంచైతా సరసగుణవిశేషా సర్వలోకకపోషా
పరమముని సలాసా పాలితాత్మీయదాషా స్థిరజగదనుషం గాదివ్యవిశ్వేశలింగా.
గద్యము॥ ఇది శ్రీమదధునాతనోభయ కవిమిత్ర వేంకటయజ్ఞాగ్రపుత్ర సమారాధిత
విబుధరాజ, శ్రీపాదకృష్ణమూర్తికవిరాజ ప్రణీతంబయిన భగవద్విలాసంబను
మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును నృత్యనూత్వాసము.

సమాప్తము.

